

Södertörns högskola | Institutionen för Lärarutbildning med
Interkulturell profil, med inriktning på gymnasiet
Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap C | Höstterminen 2009

Vad kännetecknar en bra respektive mindre bra lärare?

– En studie om gymnasieelevers syn på
ledarskapskompetens i klassrummet.

Av: Madelen Gunduz
Handledare: Meeri Hellsten

Abstract

Title: “What makes a good teacher? A study of secondary school pupils' view of leadership's backing in the classroom.”

Author: Madelen Gunduz, Supervisor: Meeri Hellsten, Autumn 2009

The purpose of this project is to examine students' perspectives on quality in teaching. The characteristics that are described to denote a 'good' and 'less good' teachers are linked to ideas about types of corresponding leadership styles in the classroom. The report is based on surveys of students in Upplands-Bro high school outside Stockholm. In order to get better insight and further knowledge of the subject, the student accounts have been related to current discussions in the literature about good leadership and teaching quality.

Following the methodology of grounded theory a pilot study was constructed to design the research instruments. In the pilot study I collected students' perceptions on quality-related categories in teaching and leadership which then formed a bases for a survey which was distributed to a larger student sample. The survey includes questions that relate to the middle order, which is based on three criteria that make up the characteristics of a 'good'/ 'less good' teacher and the leadership style that suits students descriptions of good teacher characteristics.

The results of the study show that a good teacher should have subject knowledge, be good at writing and illustrating the curriculum on the whiteboard and explain and clarify their instruction through good communication. Results of the category 'a less good teacher' show characteristics of a teacher who does not have subject expertise, and who does not vary their teaching styles as well as favors some students over others.

The discussion concludes the study by highlighting significant implications of the survey for teaching practice. The student perspective reported on in this study, gives evidence for the importance of considering students' perspectives in maintaining quality in teaching practice and classroom leadership.

Keywords: Good teacher, less good teacher, leadership styles, leadership skills, subject competence, students' views.

Nyckelord: Bra lärare, mindre bra lärare, ledarstilar, ledarskapskompetens, ämneskompetens, elevers syn.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
2.1 Bakgrundsfakta om skolan.....	7
2.2 Epistemologisk teoriansknytning	8
2.3 Teoretisk referensram.....	9
2.3.1 Lärarperspektiv.....	9
2.3.2 Elevperspektiv på didaktik.....	16
2.4 Syfte och frågeställningar	18
3. Material och Metod	18
3.1 Pilotstudie.....	20
3.2 Urval	22
3.3 Bortfall.....	22
3.4 Variabler	23
3.4.1 Didaktiska kompetenser (positiva).....	23
3.4.2 Beteendeformer	24
3.4.3 Didaktiska kompetenser (negativa).....	25
3.4.4 Beteendeformer	25
3.4.4. Sammanfattning av variabler.....	26
3.5 Etiska aspekter	26
4. Resultat och analys redovisning	28
4.1 Inledning	28
4.2 Samhällsprogrammet (Sp1a).....	29
4.3 Samhällsprogrammet (Sp1b)	30
4.4 Samhällsprogrammet (Sp1c).....	31
4.5 Årskurs 1.....	32
4.6 Samhällsprogrammet (Sp2a).....	33
4.7 Samhällsprogrammet (Sp2b)	34
4.8 Samhällsprogrammet (Sp2c).....	35
4.9 Årskurs 2.....	36
4.10 Samhällsprogrammet (Sp3a).....	37
4.11 Samhällsprogrammet (Sp3b)	38
4.12 Samhällsprogrammet (Sp3c).....	39
4.13 Årskurs 3.....	40
4.14 Sammanställning av hela samhällsprogrammet.....	41
4.15 Analys	42
5. Sammanfattande diskussion	46
5.1 Förslag på vidare forskning	51
5.2 Slutord.....	52
7. Källförteckning	53
8. Bilaga	55

1. Inledning

I takt med samhällsutvecklingen idag ökar antalet elever som avslutar grundskolan med ofullständiga betyg. Elever med ofullständiga betyg har ökat i storstädernas kommunala skolor mellan 2007 och 2008 och alltfler har blivit behöriga till gymnasiet med luckor i betyget.¹ I samband med ökningen bör man granska var problemet ligger. Skolan samt lärarna har en viktig roll där man bör försöka förebygga och förhindra denna trend.

Lärarytelsen utbildar nya lärare och det är där som man ska ge blivande lärare ökad kvalité samt de egenskaperna som behövs för en bra lärare. Eventuellt bör man se över hur lärarna arbetar i skolorna idag och ge dem tillfällen att vidareutbilda sig och uppdateras på det som har kommit till inom lärarytelsen idag. Under våren 2007 har regeringen infört ”läraryftet”, som innebär en satsning på dagens lärare. Innebörden för läraryftet är att lärarna har en möjlighet att få en fortbildning för att höja lärarnas kompetens och status för att förbättra elevernas resultat i skolan.²

Det pågår en reformering av lärarytelsen, ”En helt ny lärarytelse ska kunna sättas i gång under 2010, förslår en ny utredning. Dagens lärarexamen försvinner och ersätts med två nya”.³ Enligt Sigbrit Franke, som lämnade över förslaget till utbildnings- och forskningsminister, om att två nya yrkesexamina ska införas. Dessa två är en som grundlärare och en som är ämneslärare, i stället för den enda som finns i dag och man kan välja under dessa två, olika inriktningar som kan ge en kandidat eller en magisterexamen.⁴

Till grund för reformen inom lärarytelsen är kritisk mot lärarnas bristande ledarskapskompetenser. I Lärarnas Riksförbunds policy om den nya lärarytelsen anses det att lärare behöver goda kunskaper, att lärarytelsen leder fram till att nyblivna lärare bör känna igen sig i skolverkligheten för att senare kunna verka professionellt under sin yrkesutövning som lärare.⁵

Psykologen och föreläsaren Alf B Svensson skriver i sin bok *Framgångsrikt ledarskap i klassrummet* att det är ganska mycket man måste ha kunskap om för att lyckas vara en bra

¹ Dagens samhälle

² Läraryftet

³ Unt.se student

⁴ Unt.se student

⁵ Den nya lärarytelsen LRS Policy

lärare.⁶ Svensson menar att man måste ha goda ämneskunskaper, man måste känna till olika undervisningsmetoder, kunna anpassa din undervisning efter elevernas behov och förutsättningar, men detta är inte tillräckligt. Han diskuterar att en viktig del av läraryrket är att man bör vara en skicklig ledare, att veta hur man ska organisera i klassrummet. Vidare menar han att om man som ledare inte lyckas få det att fungera beror det inte endast på eleverna, eller någon bristande ämneskunskap, utan snarare brister i lärarens ledarskap och dennes sociala kompetens.⁷

I denna uppsats har jag valt att utgå ifrån eleverna och undersöka deras synsätt på lärarna i klassrummet. Jag har valt att forska kring elevernas syn på vad som kännetecknar en bra- och mindre bra lärare. Denna forskning har gjorts på grund av att jag sett att elever behandlar lärare olika och att lärare dessvärre behandlar elever olika. Jag har under min verksamhetsförlagda utbildning uppmärksammat att klassrumsinteraktionen i klassrummet varierar oerhört klasserna emellan. Jag har valt att titta på elevernas syn på lärare för att få en djupare förståelse om deras tankar kring ledarskap i klassrummet. Hur stor betydelse har läraren för elevers studief framgång? Hur ska läraren vara för att hitta en bra och god klassrumsinteraktion för en fungerande undervisning, enligt eleverna?

2. Bakgrund

För mig som blivande lärare har det genom min utbildning funnits en undran över vad som gör att en lärare är bra eller mindre bra. Genom mina skolår, min praktik och min utbildning har jag stött på olika lärare med olika erfarenheter, ämneskompetenser och personligheter. Vissa lärare är omtyckta andra är mindre uppskattade av eleverna. Det ger upphov till att undersöka elevernas synsätt och tankar kring ledarskap.

Idén till denna uppsats uppstod då jag hade min verksamhetsförlagda utbildning på Upplands-Bro gymnasiet.⁸ Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag ganska snabbt genom observationer känt av hur arbetsklimatet har kännetecknats, om eleverna varit samarbetsvilliga eller inte, hur sammanhållningen fungerat eller inte fungerat. En viktig roll i klassrummet är självklart lärarens roll. Oftast märks relationen mellan läraren och klassen utifrån att vissa elever tillsynes inte bryr sig om eller ignorerar läraren eller så har man respekt

⁶ Svensson 2004:7

⁷ Svensson 2004:7

⁸ Tillstånd av studierektor att referera skolans namn.

och visar det genom samarbetet, klimatet och tryggheten gentemot varandra. Klassrumskulturen som råder i ett klassrum kan bero på olika orsaker, delvis på eleverna men dessutom lärarens roll som undervisande ledare. Utifrån dessa observationer väcktes många tankar hos mig och resulterade i att jag vill undersöka elevernas syn på läraren. Det kanske kommer att underlätta förståelsen för vad som är en bra- mindre bra lärare ur elevernas perspektiv.

Som lärare har man olika roller i ett klassrum. Man har olika personligheter, olika pedagogiska erfarenheter, olika ämnen etc.⁹ Ofta förknippas den klassiska lärarrollen med en lärare som leder ett klassrum. Som lärare har man olika relationer till sina elever samtidigt som man förväntas att ha en-till-en-relation, vilket många anser vara en omöjlig uppgift eftersom man oftast har en klass på 30 elever.¹⁰ Så som lärare är olika är elever i ett klassrum olika, det är inte alltid lätt att hitta en undervisningsstil som passar alla, och som elev är man inte alltid nöjd med undervisningen.¹¹

Universitetslektorn och författaren Jon Ohlsson skriver i sin bok *Arbetslag och lärande: lärares organiserande av samarbete i organisationspedagogisk belysning* att många menar att skolan är till för eleverna och att det är deras utveckling som ska uppmärksammas, det skulle förefalla om man inte studerade elevernas inläring eller utveckling när man talar om skolans värld. Kunskap om lärares lärande är viktigt just för att öka medvetenheten om vad det är de arbetar med och varför de gör det.¹² Detta är även en viktig roll för läraren, man bör uppmärksamma elevernas utveckling, och framföra deras framgångar samtidigt bör man uppmärksamma deras medgångar för att de ska vara medvetna om varför de studerar, samt påvisa på de resultat de åstadkommit. Elevernas framsteg bör uppmärksammas och uppmuntras av lärarna så att eleverna kan fortsätta ha samma positiva energi i sitt skolarbete. I pedagogiska magasinet skriver Christina Robertson att utmärkande drag för skicklig lärare är de som följer upp och övervakar lärandet. Dessutom skriver Robertson att man bör ställa direkta och specifika frågor för att se till att eleverna förstår och att man vägleder elevernas framsteg.¹³

⁹ Stensmo 1997:7

¹⁰ Stensmo 1997:7

¹¹ Stensmo 1997:8

¹² Ohlsson 2004:13

¹³ Pedagogiska magasinet 4/2009 nr:4

2.1 Bakgrundsfakta om skolan

Upplands-Bro gymnasiet är en gymnasieskola med 950 elever som är fördelade i sju nationella program. Skolan ligger i Kungsängen, 30 minuter från centrala Stockholm. De sju program som finns på skolan är; fordonsprogrammet, handel och administrationsprogrammet, hotell och restaurangprogrammet, individuella programmet, medieprogrammet, naturprogrammet, teknikprogrammet och samhällsprogrammet.¹⁴

Eftersom jag har valt att genomföra min undersökning på samhällsprogrammet kommer jag att ge en liten bakgrund till detta val. Samhällsprogrammet vänder sig till de elever som är intresserade av ekonomi, omvärlden, språk eller samhällsfrågor. Det ges möjligheter att jobba inom yrken som; ekonom, jurist eller samhällsvetare. På Upplands-Bro gymnasiet erbjuds det två olika inriktningar med fyra spår som ger grund för högskole- och universitetsstudier. De två olika inriktningarna är följande; ekonomisk inriktning och samhällsvetenskaplig inriktning.¹⁵

Den ekonomiska inriktningen riktar sig för elever som vill fördjupa sina kunskaper inom både ekonomi och juridik. Under ett år har man den möjligheten att utifrån en egens affärsidé starta och driva ett företag på riktigt. I årskurs två kan man inom den ekonomiska inriktningen välja mellan ekonomisk spår och juridiskt spår.¹⁶

Den samhällsvetenskapliga inriktningen är till för den som vill ha en mer allmän och bredare utbildning, om man intresserar sig för samhällsfrågor. Här får man fördjupa sig i internationella och sociala frågor, även inom religion, historia eller statskunskap. I årskurs två kan man inom den samhällsvetenskapliga inriktningen välja mellan internationellt spår eller beteendevetenskapligt spår.¹⁷

Jag har valt att göra denna studie på Upplands-Bro gymnasiet på grund av att jag har haft min praktik där under de snart 4 åren jag studerat. Jag har en bra kontakt med lärarna på skolan, samt biträdande rektorn. De har varit mycket samarbetsvilliga och detta har resulterat i att jag känt en självklarhet att genomföra studien på den skolan. Dessutom valde jag att dela ut mina enkäter på samhällsprogrammet eftersom de eleverna känner jag bäst på skolan. De flesta

¹⁴ Upplands-Bro gymnasium

¹⁵ Upplands-Bro gymnasium

¹⁶ Upplands-Bro gymnasium

¹⁷ Upplands-Bro gymnasium

eleverna på det programmet har jag undervisat under min verksamhetsförlagda utbildning under en längre period. Detta har kunnat påverka resultaten för enkäterna på så vis att eleverna kan ha svarat på för att enkäterna ska se bra ut. Kanske påverkade min relation till eleverna resultatet? De kanske tänkte att jag känner lärarna på skolan och ville ge ett bra resultat. Jag menar att elevernas svar kan ha påverkats av att jag har undervisat dem, men att det inte heller behöver vara så. Intressant att genomföra denna studie på samhällsprogrammet har dessutom varit att dessa elever inte har valt en ”yrkeslinje”, utan detta program är ganska bred. Därför tror jag att eleverna där kan ha en mängd olika åsikter kring lärarens kompetens.

2.2 Epistemologisk teoriansknytning

Jan Hartman skriver att i den traditionella synen finns antingen en positivistisk undersökning, som innebär att man för fram hypoteser som beskriver samband som är mätbara och prövar sedan om de får stöd genom en välplanerad deduktiv undersökning. Man kan även göra en hermeneutisk undersökning, som innebär att man samlar in data och sedan induktivt genererar teorin som beskriver en grupp människors föreställningsvärld och meningen som olika fenomen har för dem.¹⁸

Grundad teori är således en teori som skär igenom dessa två traditionella epistemologiska uppdelningar, samt att det är en forskningsmetod som kan användas både vid kvantitativa – och vid kvalitativa undersökningar.¹⁹ Hartman kallar grundad teori för ”en gyllene mittenväg” mellan två traditionella undersökningsmetoder, som inte är någon halvtam medelväg eller på något sätt någon kraftlös kompromiss, utan det är en induktiv metod, där det förs deduktiva element, som Glaser uttrycker det ”inductive-deductive mix”.²⁰ Blandningen mellan induktion och deduktion sker genom att man gör ett urval, datainsamling och analys interaktivt. Inom grundad teori upprepar man urval, datainsamlande och analys om och om igen.²¹

Lite löst skulle vi kunna säga att man först samlar in data från ett urval, sedan induktivt analyserar data, och därefter gör ett nytt urval deduktivt baserat på analysen. Man samlar sedan in mer data från detta urval, gör ytterligare analyser, och gör ett nytt urval. Detta förlopp fortgår tills teorin genererats. Det är alltså en interaktiv process, där datainsamlande och analys ömsesidigt påverkar varandra.²²

¹⁸ Hartman 2001:27

¹⁹ Hartman 2001:27

²⁰ Hartman 2001:35

²¹ Hartman 2001:36

²² Hartman 2001:36

Med induktivitet menas i denna kontext att jag har utifrån elevernas svar på vad en bra lärare är fått fram olika variabler som har bildat en teoretisk referensram om vad som kännetecknar en bra lärare.²³ Den interaktiva processen styrs av typiska regler, vilket klargörs när man samlat in tillräcklig data, hur man ska göra ett nytt urval och vad det är man ska leta efter i datamaterialet. Den metod som man använder sig av vid analysen av data kallas för konstant jämförelse, vilket bygger på att man kontinuerligt jämför data som man samlat in från olika urvalsgrupper. Genom att man jämför data, kommer man att upptäcka vad som är väsentligt och på denna grund genereras teorin, eller växa fram ur data, samtidigt som den är grundad i data.²⁴

2.3 Teoretisk referensram

Det teoretiska resonemanget för undersökningen baseras på didaktiska grundsynen för uppfattningar om lärande genom ledarskap. Inom didaktiken finns det skilda uppfattningar. Didaktik handlar om undervisning och eftersom det funnits skilda uppfattningar kring vad som är en god undervisning, finns olika perspektiv på didaktiken. Idag har didaktiken varit ett centralt begrepp i Skandinavien. Didaktiken har nuförtiden en central position inom ämnet pedagogik i de flesta högskolor samt universitet. Pedagogiken handlar om uppfostran, undervisning samt socialisation inom hemmet och bland kompisar, medan inom didaktiken handlar det om undervisning, fostran samt socialisationen inom skola och undervisning inom ett pedagogiskt syfte.²⁵

2.3.1 Lärarperspektiv

Imsen menar att didaktiken följs av tre grundläggande frågor; vad, hur och varför inom undervisningen. Dessa frågor ställs om vad undervisningen ska innehålla samt hur den skall genomföras och varför man ska lösa dessa frågor som man gör.²⁶ Imsen refererar till den norske pedagogen Torstein Harbo (1996) som menar att didaktiken ska syssla med dessa två grupper av frågor; ”1 Frågor om undervisningens innehåll (undervisningens ”vad-fråga”). 2 Frågor om undervisningens metoder och elevernas arbetsformer (undervisningens ”hur-fråga”).”²⁷

²³ Patel & Davidsson 2003:24

²⁴ Hartman 2001:36

²⁵ Imsen 1999:28

²⁶ Imsen 1999:30-31

²⁷ Imsen 1999:30

Enligt Imsen blir det svårt att undvika teorier om lärare när man talar om vad didaktiken bör omfatta. Läraren har en inverkan inom didaktiken, dels lärarens undervisning, entusiasm samt insats är en del av faktorerna.²⁸ Det har även inom tidigare uppfattningar kring didaktiken uppfattats implicit. Den normativa didaktiken handlar om lärarens regler och principer för hur undervisningen bäst kan genomföras. Den analytiska didaktiken har som viktigaste uppgift att försöka förstå sig på varför lärare handlar som de gör. I och med dessa anses det vara nödvändigt att inkludera teorier kring lärare i en didaktisk helhetsförståelse.²⁹

Efter att ha delat ut uppsatssuppgifter i en gymnasieskola, där de fått beskriva en lärare de sett upp till, skriver Imsen att olika beskrivningar lämnades in. Att en lärare ska vara bra på att lära ut var bland det viktigaste egenskaper hos en skicklig lärare. Dessutom visade de på egenskaper som, kunskaper, strukturerad, väl förberedd, tydlig, systematisk samt att ställa krav.³⁰ Det är viktigt att läraren anstränger sig och är tydlig i sin undervisning.³¹

Debatten kring *den skicklige läraren* har lätt för att fastna inom frågan om det är läraren som har läst mest pedagogik och tar hänsyn till elevperspektiv i sin undervisning eller om det är lärare som är duktig inom sitt ämne. Denna motsättning har inget stöd inom forskning om lärare,³² vilket gör det intressant för mig att titta på hur samhällsprogrammet på Upplands-Bro gymnasiet kommer att resultera i. Denna studie kommer att belysa debatten kring vad som är en *skicklig lärare* för de gymnasieelever som går på Upplands-Bro gymnasiet inriktning på samhällsprogrammet.

Enligt Alexandersson ska *en riktigt bra lärare* ha ett djupt intresse för alla elever, dvs. att vilja möta eleven där denna befinner sig. Han menar att man kanske inte har den egenskapen, men att man som lärare kan gå att lära sig och dessutom att kunna utvecklas. Han refererar till forskning från tiden under andra världskriget och har med jämna mellanrum frågat 1000 high school-elever vilka egenskaper de anser vara viktigast hos en lärare. Dessa svar visade sig vara liknande och stämmer ganska bra överens med de undersökningar som gjorts i Sverige, menar Alexandersson. Han har listat upp de egenskaper som dessa undersökningar visat vara viktigast:³³

²⁸ Imsen 1999:42

²⁹ Imsen 1999:43

³⁰ Imsen 1999:416

³¹ Imsen 1999:45

³² Imsen 1999:416

³³ Bjärvall och Blombäck 2007:96

- ”Kunnighet – att behärska det kunskapsinnehåll man arbetar med, att kunna skapa ett intresse för kunskapen och att förmå anpassa undervisningen efter elevernas olika behov.
- Intresse för eleven.
- Organisationsförmåga – att kunna lägga upp en lektion, att planera hur stoffet ska presenteras.
- Empati – att vara snäll och varm.
- Disciplin – att skapa trygghet genom att hålla ordning.”³⁴

Han själv avser att den andra punkten är den viktigaste, eftersom det är ett mål i sig att bidra till en ökad förståelse, självkänsla och bildning.³⁵ Av dessa fem punkter han kommit fram till i sina undersökningar anser han att det är viktigt att visa intresse för eleven, vilket är en viktig del av elevernas skolgång. Om man som pedagog väcker intresse för eleverna öppnas en dörr som skapar möjligheter för annat. Då kan man få dem att vilja lära sig, att skapa en trygghet i klassen. Viktigt är även att man behärskar kunskapsinnehållet man arbetar med, utan ämneskunskap kan man inte lära ut.

Alexandersson menar att det ofta talas om den goda läraren, om förmågan att förmedla motivation till eleverna, men vem eller vad är det som motiverar läraren till det? Enligt Alexandersson är det till en början eleverna. Sedan bör man arbeta mellan skolorna, exempelvis att jämföra sig med någon annan skola. Dessutom bör kommunerna ha mer fokus på utvärderingar och jämförelser. Tillslut anser han att man skall lägga fokus på vad eleverna lär sig och inte hur de ska lära sig det.³⁶

Samspelet mellan lärare och elev – den väsentliga drivkraften i utbildning – är synnerligen komplex. Att väva samman lärande, relationer och socialisering, vilket är förutsättningen för att man skall lyckas med sin undervisning, är en enorm uppgift. Den viktigaste, enskilda faktorn är förhållandet mellan elev och lärare. Om relationen är stark och bra, vilket ger en trygg miljö för eleven, kommer han att lära sig – och ännu viktigare lära sig att lära.³⁷

Det Grinder menar att ett samspel är viktigt för att man ska lyckas, men om man ska vävas samman med en hel klass och få det att fungera på samma nivå med alla, hur ska det gå till?

³⁴ Bjärvall och Blombäck 2007:96

³⁵ Bjärvall och Blombäck 2007:96

³⁶ Bjärvall och Blombäck 2007:99

³⁷ Grinder 1999:9-10

Grinder anser att förutsättningen är att man ska klara av att lyckas väva samman relationer och socialisering mellan lärare och elev, men är det en självklarhet att man som lärare i ett klassrum med ett antal många elever hitta ett bra samspel med alla elever?

Stensmo pratar om att ledarskap i klassrummet innebär att man leder och organiserar skolklassen som ett kollektiv, där man hanterar frågor om ordning, elevomsorg, gruppering av elever inför arbetsuppgifter, individualisering av elevers arbete och lärande. Han menar att ledarskapet omfattar fem olika arbetsuppgifter; ”planering, kontroll, motivation, gruppering och individualisering”. Dessa arbetsuppgifter är de ledaruppgifter som bör finnas i klassrummet, som utförs i ledarskapets kontext som fullgörs genom styrning av verksamheten på skolan via lagstiftning, kursplaner, läroplaner och ekonomi.³⁸

Arbetsplatsen för lärare och elever är klassrummet, en arbetsyta där många ska samsas. Det är inte alltid det fungerar att få ordning och reda i klassrummet. Hur ska man få med alla elever och tillgodose alla elevers behov? Elever har olika egenskaper, olika inlärningsförmågor och olika behov. Läraren måste kompromissa och nå elevernas uppmärksamhet för att nå klassen. Pirjo Lahdenperä refererar till Cummins (1997), som menar att som lärare måste ta hänsyn till elever med annan etnisk bakgrund, kultur och erfarenheter. Cummins menar att det är viktigt för elevernas motivation samt att undervisningen har en relevans för eleverna.³⁹ Därför är det viktigt att elevernas kulturella bakgrund, språk samt erfarenheter har betydelse för lärarens uppläggning av samt innehållet i den rådande undervisningen.⁴⁰ Eftersom vår värld har blivit alltmer internationaliserad och globaliserad, har Sverige i och med invandringen blivit mångkulturellt och multietniskt.⁴¹ Lahdenperä menar att när man talar om mångkulturell organisation är graden av medvetenhet en av de viktigaste aspekterna, att man ledarna är medvetna om de fenomen som motverkar ömsesidig kommunikation.⁴² Inom det interkulturella krävs det ett ledarskap som stimulerar ett lärande samt att tid och rum skapas för meningsutbyte och kommunikation mellan grupper i skolan.⁴³

Stensmos bok *Ledarskap i klassrummet* handlar om hur man som lärare hanterar den socialpedagogiska situationerna i klassrummet, dvs. den sociala relation läraren har till

³⁸ Stensmo 2000: 9-10

³⁹ Lahdenperä 2008:100

⁴⁰ Lahdenperä 2008:100

⁴¹ Lahdenperä 2008:15

⁴² Lahdenperä 2008:32

⁴³ Lahdenperä 2008:32

klassen samt elevernas relationer till varandra i både lärprocessen – och undervisningen. Stensmo menar att man som lärare i skolan idag bör ha tre typer av kompetenser;

1. Ämneskompetens - kunskap om begrepp, fakta och teorier i undervisningsämnen ur såväl samtida som historiskt perspektiv, erfarenhet av forskning och kunskapsutveckling inom dessa ämnen samt förmåga att kritiskt granska ny kunskap inom ämnena.
2. Didaktisk kompetens – att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning med avseende på val av innehåll (vad?), val av metod (hur?) och skälen till dessa val (varför?).
3. Ledarkompetens – att kunna organisera och leda skolklassen som arbetande kollektiv: hantera frågor om disciplin, ordning och elevomsorg, gruppera eleverna för olika arbetsuppgifter och interaktionsmönster, individualisera elevers arbete och lärande.⁴⁴

Stensmo diskuterar kring självdisciplin i undervisningen, vilket innebär att eleverna ges frihet att kunna handla inom de ramar som är överenskomna och förstå logiken i de konsekvenser som följs beroende på olika typer av handlingar. Han menar att undervisning i självdisciplin förutsätter en positiv atmosfär. Viktigt är att eleverna känner sig respekterade och att de får vara delaktiga vid bestämmelser av önskvärda klassrumsbeteenden samt att de får vara med vid formulering av regler samt konsekvenser vid regelbrott. När eleverna får vara delaktiga ökar deras engagemang och ansvar både för sitt eget och andras sociala beteende. Stensmo refererar till Dreikurs, Dinkmeyer och Albert, som diskuterar kring de tre lärstilarna som är;⁴⁵

Den *autokratiske läraren* är den som leder och organiserar den rådande verksamheten i klassrummet på sina egna villkor, då Albert namnger denna lärarstil för ”hands on” som innebär att man som lärare själv bestämmer vad som är ett acceptabelt klassrumsbeteende. Det är en ledare som formulerar sina egna regler och fastställer själv konsekvenserna för regelbrott. Enligt Dreikurs är denna ledare kritisk och felsökande i sitt förhållningssätt, att läraren pressar på eleverna utifrån. Denna lärstil baseras på att läraren ska ha och har makten och kontrollen i klassrummet. Som elev uppfattas läraren som sträng, då vissa kan känna av en rädsla för läraren och andra till och med vara upproriska.⁴⁶

⁴⁴ Stensmo 1997:7

⁴⁵ Stensmo 2000:121

⁴⁶ Stensmo 2000:121

Den *demokratiske läraren* är den ledaren som tillsammans med eleverna bestämmer de acceptabla klassrumsbeteenden genom vägledning. Tillsammans utformar de regler samt fastställer konsekvenser för respektive regelbrott. Albert namnger lärarstilen ”hands-joined”, då den baseras på antagandet att eleverna vill ha tydliga och klara förväntningar på de klassrumsbeteenden som är acceptabla och att man tar ansvar för konsekvenserna av regelbrott. Enligt Dreikurs ”stimulerar eleverna inifrån”, vilket innebär att de utvecklar en inre motivation till att upprätthålla en god ordning i klassrummet. Eleverna lär sig socialt ansvarstagande samt självdisciplin i det demokratiska klassrummet. De lär sig om färdigheter som är viktiga för deras liv som vuxna medborgare.⁴⁷

Den tillåtande, även kallad för *den eftergivna läraren*, är den som låter eleverna själva utforma verksamheten i klassrummet på sina egna villkor. Albert namnger denna lärarstil för ”hands off”, som ger en oklarhet i förväntningar om ändamålsenligt klassrumsbeteende, olika regler och oklara följder. Dreikurs menar att denna lärstil inte ger eleverna möjlighet att lära sig livets realiteter, eftersom samhället kräver att man måste följa vissa regler och ta de konsekvenser av regelbrott. Denna lärstil medför att eleverna blir förvirrade och tror att kan göra vad de vill.⁴⁸

Svensson diskuterar kring en viktig fråga, om hur man som lärare sätter gränser, hur man sätter stopp för beteenden som bidrar till att individerna och grupperna inte når de uppsatta målen. I framgångsrika skolor råder det en ordning i klassrummen, där lärarna är tydliga och dessutom har förmåga att sätta gränser, utan att man trycker ner eller kränker eleverna. Svensson talar om två olika ledarskap; vagt ledarskap och fientligt ledarskap.⁴⁹

Han anser att vissa lärare som har vagt ledarskap har svårt för att sätta gränser, vilket bidrar till att de ofta får problem. Det som händer är att det blir *oroligt* och *stökigt* i klassrummet och resulterar i att studieresultaten försämras samt att eleverna förlorar respekten för läraren. Har man hamnat där som lärare kan det vara svårt att ta sig ur. Därförutom anser han att man finner man ett vagt ledarskap hos lärare som har dåligt självförtroende, som är försiktiga och osäkra i sin roll som ledare. Svensson anser att det syns tydligt att det inte finns någon

⁴⁷ Stensmo 2000:121

⁴⁸ Stensmo 2000:121

⁴⁹ Svensson 2004:58

säkerhet, vilket gör att eleverna vågar ta för sig att störa och bråka. Förutom detta är vaga lärare ofta otydliga och eleverna vet inte vad som gäller. De signalerar genom sitt kroppsspråk en osäkerhet till eleverna, de har svårt att visa beslutsamhet och har ett stort behov av att vara omtyckta.⁵⁰

Ett fientligt ledarskap kan uppkomma om man har en stökig klass, med omotiverade okoncentrerade och störande elever, finns det en risk att man blir negativ och dessutom fientlig mot eleverna, om man som ledare inte lyckas få klassen att fungera som man vill. Man behöver inte vilja vara det och man är inte negativ mot eleverna, men man känner sig som en polis. Man har försatt sig i en situation man inte kan hantera. Man får en känsla av misslyckande och kan upptäcka att man skriker på eleverna, ryter, hotar kanske till och med kränker eleverna på ett sätt man annars inte gör.⁵¹

Svensson menar att den demokratiska ledaren framhålls i Lpo 94. I Lpo 94 skrivs det om de riktlinjer läraren ska förhålla sig till. Dessa punkter är följande;

Läraren skall;

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- se till att alla elever oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och
- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.⁵²

Svensson anser att det skulle innebära en stor förändring av den traditionella läraren, som demokratisk. Med detta menar han att för att ha ett demokratiskt ledarskap bör man ha en människosyn om att eleverna vill och kan ta ansvar. Dessutom bör man inse att det tar tid och att det krävs mycket arbete och planering, som sedan ska uppföljas, för att lära sina elever att de ska ta ett eget ansvar för sitt eget lärande. Han tyder på att man oftast har funnit att

⁵⁰ Svensson 2004:58-59

⁵¹ Svensson 2004:59

⁵² Lpo 94 13-14

elevinflytande i skolan, på olika nivåer, är långt ifrån läroplanens intentioner och blir därför en utmaning att man finner lämpliga former för att öka elevernas inflytande och ansvar över sitt eget lärande.⁵³

Holmquist Per-Ola uppsats om *"Läraryrollen: den komplexa läraryrollen - sex lärares syn på sin läraryroll"* behandlar lärares speciella kompetenser som de anser sig behöva, hur lärare kan uppfatta sin egen läraryroll och hur medvetna lärarna är kan vara om elevers uppfattning om lärarens betydelse har. Syftet är att belysa olika kompetenser inom läraryrollen. Intervjustudien bygger på intervjuer med sex lärare, där fem av dem var män och en kvinna som jobbar med både grundskoleelever och högskolestuderande. Resultatet för författarens undersökning resulterade i att lärarna använde sig av en demokratisk ledarstil, samt att de underströk vikten av att man via god kommunikation kan bygga upp en bra kontakt med eleverna. En allmän tolkning av hur eleverna såg på läraren, var att läraren var en som ses som en extraförälder, i form av fostrande. Det som framkom av alla lärare var att det är viktigt som ledare att skapa ett förtroende för eleverna och bygga upp goda elevrelationer.⁵⁴

2.3.2 Elevperspektiv på didaktik

De forskningar som tidigare gjorts kring elevers syn på lärande har gjorts på olika sätt, där de tre har valt att intervjua elever. Jag kommer att ge en kort beskrivning av dessa uppsatser och sedan förklara varför jag har valt att basera min studie på det sätt jag gjort.

Linda Hellfon och Annie Skoog har i sin forskning *"Hur är en bra lärare – ur ett elevperspektiv"* behandlat elevers syn på vad som kännetecknar en bra lärare. Intervjustudien bygger på tre kvalitativa djupintervjuer med elever som går på låg- mellan och högstadiet. Forskningen har skett på två olika skolor. Deras syfte med uppsatsen har varit att framföra det som gör att en lärare är mindre eller mer betydelsefull för eleverna, vilka egenskaper en lärare bör ha och inte ha, om åldern skiljer sig i deras åsikter. De är själva lärarstudenter, som under sin Verksamhetsförlagda utbildning funderat kring hur det kommer sig att vissa lärare är mer och andra lärare är mindre omtyckta av eleverna. Resultatet av författarnas forskning visade på att en bra lärare är en snäll lärare, som är omtänksam, lyssnar på eleverna och bryr sig. Dessutom anser de att läraren ska vara lite sträng, vilket enligt eleverna innebär att läraren bör kunna hålla ordning på klassen. Förutom detta bör en lärare kunna variera sin undervisning

⁵³Svensson 2004:14-15

⁵⁴Holmquist

och se vad varje elev behöver för att lära sig. En annan slutsats är att det är viktigt att ha ämneskunskap, förmedla sin kunskap och göra det intressant för eleverna.⁵⁵

Erik Wennstam har i sin undersökning *"Gymnasieelevers definition av"* skrivit en kvalitativ uppsats som handlar om gymnasieelevers definition av begreppet "en bra lärare". Wennstams intervjustudie bygger på 6 intervjuer med elever som läser sitt tredje år på olika teoretiska program i en gymnasieskola. Hans syfte med uppsatsen är att ge en inblick i elevernas perspektiv på fenomenet och öka kunskapen för lärare. Resultatet för författarens undersökning är att det viktigt att man som lärare reflekterar över hur man vill bli uppfattad och hur man bör gå tillväga för att nå dit. Att en bra lärare anses vara en lärare som är engagerad och motiverad.⁵⁶

Ann Jansson har i sin studie *"Vad kännetecknar en "bra" lärare – i ett elevperspektiv"* använt sig av både kvalitativ och kvantitativ metod genom att 85 enkäter och 8 djupintervjuer. Enkäterna har delats ut i klasserna 7, 8 och 9 på högstadiet. De 8 intervjuer som genomförts har varit på grundskola, gymnasiet samt universitet/högskola. Resultatet författaren kommit fram till är att läraren bör vara rättvis, strukturerande, ha god ordning, stor social kompetens och ämneskunnig. Ett annat resultat är att ju äldre eleverna är, desto högre krav ställs på läraren. De äldre eleverna anser att läraren bör vara intresserad av sitt arbete, medan de yngre tyder på att det är viktigt att en lärare är bra på att förklara.⁵⁷

Hellfon och Skoog har grundat sin forskning på 3 djupintervjuer, från låg, mellan och högstadiet. De har valt öppna, grupp intervjuer där eleverna fritt fick diskutera med varandra kring deras åsikter och sedan skriva ner deras resultat enskilt. Även Wennstam har gjort kvalitativa intervjuer, då han valt 6 elever på olika program i en skola. Hans undersökning syftade till att titta på elevernas perspektiv på att öka kunskapen för lärare. I Janssons studie har hon valt att använda sig av både kvalitativa och kvantitativa intervjuer. Hennes urval har sträckt sig från årskurs 7 på högstadiet, till universitet/högskola, på 8 djupintervjuer samt 85 enkäter. Det som sammanför dessa uppsatser, som jag ovan nämnt, är att de behandlar lärarens kompetens i klassrummet. De har alla valt att på olika sätt få fram resultat på hur läraren skall vara som en skicklig pedagog.

⁵⁵ Hellfon & Skoog

⁵⁶ Wennstam

⁵⁷ Jansson

Min ingång kommer att presentera ett samhällsprogram på Upplands-Bro gymnasiet. Jag kommer att presentera elevernas åsikter kring vad som kännetecknar en bra- mindre bra lärare. Dessutom kommer jag att påvisa elevernas åsikter kring vilken ledarstil som bör användas av läraren. Inom den tidigare forskning jag presenterat finner jag att min studie ger ett resultat av vad som uppfattas av elever på en och samma skola. I en av uppsatserna⁵⁸ har författaren delat ut enkäter i tre olika årskurser, men endast valt en klass från vardera årskurs. Min studie fulländas då jag varit ute på ett helt program.

2.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vad som kännetecknar en bra- och mindre bra lärare ur ett elevperspektiv. Jag kommer att fokusera på elever från samhällsprogrammet och deras syn på hur en bra lärare respektive en mindre bra lärare är. Jag kommer även att undersöka vilken ledarstil eleverna anser att en bra lärare bör ha. Ett övergripande syfte är att få fram all material till min undersökning med hjälp av eleverna, dvs. att uppsatsen bygger på ett elevperspektiv. Jag kommer att jämföra skillnader som kan uppkomma mellan årskullarna på programmet för att se om det finns några genomgripande skillnader.

Syftet preciseras genom följande frågeställningar;

- Vad kännetecknar enligt gymnasieeleverna på samhällsprogrammet en bra lärare?
- Vad kännetecknar enligt gymnasieeleverna på samhällsprogrammet mindre bra lärare?
- Vilken ledarstil anser gymnasieeleverna på samhällsprogrammet vara den bästa för en bra lärare?

Genom ovan nämnda frågeställningar besvarade av eleverna på samhällsprogrammet kommer jag att redovisa mitt resultat samt diskutera det tillsammans med relevant litteratur för mitt syfte i min diskussion.

3. Material och Metod

Jan Hartman skriver att i den traditionella synen finns antingen en positivistisk undersökning, som innebär att man för fram hypoteser som beskriver samband som är mätbara och prövar

⁵⁸ Jansson

sedan om de får stöd genom en välplanerad deduktiv undersökning. Som tidigare nämnts bygger sig teoriramen för denna studie på Grounded Theorid dvs. *Grundad teori*, som enligt Hartman används för forskare som är motiverade av en nyfikenhet för det område som ska undersökas och beredd att se vad som verkligen försiggår i området.⁵⁹

Utifrån litteraturen jag diskuterat ovan samt mina erfarenheter från min verksamhetsförlagda utbildning och där jag observerat i olika klasser märkte jag hur elever har olika syn på lärare, vilka lärare som var omtyckta och tvärtom. Under de lektioner som jag hade tillfälle att träffa klasserna tog jag möjligheten att fråga dem om deras synpunkter på vad som enligt dem skulle känneteckna en bra lärare- samt en mindre bra lärare. Denna tanke var någonting som dök upp under mina auskultationer, jag hade inte riktigt tänkt på hur jag skulle fortsätta min forskning eller vilken utgångspunkt jag hade. Men det gav upphov till en mer systematiserad undersökning inom ämnet. Denna process är i likhet med Patel och Davidssons beskrivning. De menar att grounded theory forskaren börjar sitt empiriska arbete förutsättningslöst, att forskningsfrågan formuleras öppet och dessutom antas kunna förändras under forskningsprocessen.⁶⁰

Forskningsprocessen inom grundad teori delas upp enligt Strauss i tre faser som kallas för den öppna fasan, den axiala fasan och till slut för den fokuserade fasan. Den öppna fasan är ett inledande stadium i undersökningen, där forskaren ägnar sig till den största delen åt fältarbete.⁶¹ Det var här jag var ute på fältarbete i fem klasser och frågade om deras synpunkter på vad som kännetecknar en bra- och mindre bra lärare. Denna fas gör upp pilotstudien i undersökningen, utifrån vilken huvudkategorierna bearbetas. Den avslutas när man kodat största delen av de data man fått fram från fältarbetet och att man fått fram många kategorier för att man ska kunna gå vidare och undersöka relationerna mellan dem, deras egenskaper och dess dimensioner. Vid detta stadium är undersökningen till stor del öppen, och man har inte bestämt sig ännu för kärnkategorin eller för vilka underkategorier som ska ingå för den slutgiltiga teorin.⁶² Jag fick fram flera variabler ur dessa fem olika klasser, som jag kommer att precisera i kap. 3.4

⁵⁹ Hartman 2001:116

⁶⁰ Patel & Davidsson 2003:32

⁶¹ Hartman 2001:38

⁶² Hartman 2001:38

Den andra fasen, axiala fasen, vill man upptäcka relationerna mellan kategorier och bestämma kategoriernas egenskaper. För att uppnå detta använder man sig av en paradigmodell, som hjälper forskaren att tänka systematiskt på sina data för att på ett komplext sätt kunna uppnå en täthet och en precision i sin teori.⁶³ Under denna fas upptäckte jag de olika kategorierna som klasserna visade på, olika variabler som kännetecknar en bra- mindre bra lärare. I undersökningen studeras sedan variablerna genom mätning.⁶⁴

Detta blir grunden för den fokuserande fasen, som innebär att skapa en teori och testa dess giltighet. Här relaterar man kategorierna med varandra och fyller i de kategorier som inte är mättade. Dessutom pekar man på en kärnkategori. Den fokuserande fasen pågår tills man har uppnått en total teoretisk mättnad, som innebär att ingen ny data framkommer i kategorierna. Vid en kodning koncentrerar man nu undersökningen till kärnkategorin, då kriteriet är att kärnkategorin är central och relaterad till många kategorier och deras egenskaper.⁶⁵ Vid denna tredje fas, hade jag uppnått en teoretisk mättnad,⁶⁶ och pekat på en kärnkategori, som innebar att jag riktade in mig på hela samhällsprogrammet, där det ingick tre klasser i årskurs 1, tre klasser i årskurs 2 och tre klasser i årskurs 3. Fas ett till tre utgör pilotstudien i undersökningen utifrån vilka variablerna för kriterierna i enkäter formades.

3.1 Pilotstudie

En pilotstudie används för att pröva fram en teknik för att samla in information till en fullvärdig studie.⁶⁷ Pilotstudien används för att man vill pröva teknik för att samla information eller pröva en viss uppläggning. Den genomförs på en grupp som motsvarar den egentliga undersökningen, eller en del av undersökningen men i liten skala.⁶⁸

För att skapa variablerna för denna studie genomfördes således en pilotstudie, där eleverna gavs tillfälle att uttrycka sig om egenskaperna hos en *bra* och *mindre bra* lärare. Under denna studie fick jag fram variabler från fem olika klasser på skolan, inga elever i de klasserna gick på samhällsprogrammet. Detta gjordes på fem olika klasser: elever på fordonsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, hotell och restaurangprogrammet, teknikprogrammet samt

⁶³ Hartman 2001:39

⁶⁴ Patel & Davidsson 2003:20

⁶⁵ Hartman 2001:39

⁶⁶ Hartman 2001:39

⁶⁷ Patel & Davidsson 2003:58

⁶⁸ Patel & Davidson 1991:48

medieprogrammet. Jag valde ut dessa klasser från olika program för att det ska ge en stor bredd på undersökningen.

Jag är medveten om att dessa variabler skulle kunna sett annorlunda ut om de hade tagits fram ur samhällsprogrammet och sedan dela ut enkäterna på samhällsprogrammet. Istället valde jag att få fram variabler från klasser jag inte skulle dela ut enkäterna till, eftersom jag ville få en bredare syn på studien. Elever från olika program kan ha olika uppfattningar om läraren, men av de program jag fick fram variablerna av resulterade de i liknande uppfattningar av läraren. Av de variabler som jag samlat in från de fem olika klasserna, som jag kategoriserat in i två frågor, där en efterfrågar vad som kännetecknar en *bra lärare* och den andra efterfrågar de karakteriseringar på vad som kännetecknar en *mindre bra lärare*. Av dessa variabler har jag fått fram en enkät som jag delat ut till alla elever på samhällsprogrammet och fått fram resultat av eleverna. Dessa beskrivningar elever gav på läraren gav en grund för de kriterier som användes i enkäten. Därav skapades den datadrivna modell som kännetecknar grounded theory paradigm.

Oftast är faktainsamlingar en viktig del av en vetenskaplig undersökning. Enligt Ulf Lundahl och Per-Hugo Skärvad är faktainsamling inte tillräcklig för att man ska kunna göra anspråk på att man är vetenskaplig, utan faktainsamlingen måste vara dels gjord på ett vetenskapligt sätt samt i syfte att utveckla och verifiera eller falsifiera teorier. Inom forskningsideal menar vissa forskare att den vetenskapliga metoden är samma oavsett tillämpningsområde, medan andra menar att en undersökning kan ske med olika metoder.⁶⁹

Enligt Bo Johansson och Per Olov Svedner är enkät en utmärkt metod om man behöver basfakta om ett antal personer. Enligt dem består vanligtvis enkäter av två avdelningar, där den första oftast handlar om några basfrågor om t.ex. ålder, kön, utbildning och liknande, och den andra innebär att man ställer frågor om det man avser att undersöka. Johansson och Svedner menar att man bör använda sig av både dessa avdelningar för att få med en väsentlig bakgrundsinformation samt information om det som undersöks. En annan punkt som bör vara med på enkäten innehåller information om syftet med enkäten, vem som har konstruerat den

⁶⁹ Lundahl & Skärvad 1992:36-37

och var den svarade kan vända sig till om de önskar mer information.⁷⁰ Validitet bekräftas genom att man får in exakt samma information från alla medverkande.⁷¹

Författarna tar upp begreppet enkätadministration, vilket avser hur man går tillväga för att välja ut de som skall svara på enkäterna, hur de skickas ut, hur de samlas in, åtgärder för att man ska minska att bortfall sker osv.⁷²

3.2 Urval

Jag har varit ute på Upplands-Bro gymnasium⁷³ och gjort mitt urval på samhällsprogrammet. Sammanlagt har 236 elever svarat på de enkäter som skapades genom pilotstudien. Jag har valt att dela ut enkäterna på hela samhällsprogrammet för att titta på elever i olika åldrar för att öka reliabiliteten och validiteten i studien och dels för att få en djup och bredd i undersökningen.

3.3 Bortfall

Av de 273 elever som läser på samhällsprogrammet har 236 elever svarat på de enkäter jag delat ut. I årskurs 1 går det 87 elever varav dem har 76 elever svarat. I årskurs 2 går det 96 elever varav dem har 82 elever svarat och i årskurs 3 går det 90 elever varav dem har 79 elever svarat. Det externa bortfallet i undersökningen är sammanlagt 37 elever. Det är möjligt att de elever som inte kommit hade kunnat påverka resultatet av undersökningen. Bortfallet förklaras med att jag inte fått tag i eleverna under denna period. Det skulle kunna resultera i att alla elever inte valt ämneskunnig lärare på första val. Dessutom hade andra resultat kunnat förändras och påverkats. Men eftersom urvalet har både djup och bredd antas avvikande resultat på grund av bortfall osannolika.

Min studie har gjorts på Upplands-Bro gymnasiet och har genomförts under HT-09. Jag påbörjade observationer under vecka 42-43 i olika klasser. Under min VFU uppkom min idé till denna studie och därmed började jag spekulera kring vad min uppsats skulle handla om. Hela processen har pågått fram till årsskiftet 2010.

⁷⁰ Johansson & Svedner 1996:22 ff

⁷¹ Patel & Davidsson 2003:99

⁷² Johansson & Svedner 1996: 24

⁷³ Har fått tillstånd av studierektor att benämna skolans namn.

3.4 Variabler

Begreppet variabel innebär att något kan variera.⁷⁴ Det är en egenskap man studerar i undersökningen.⁷⁵ Patel och Davidson definierar ordet begrepp på följande sätt ”Ett begrepp är en bestämning eller en rad inbördes relaterade bestämningar som betecknar ett föremål, en grupp av föremål eller en företeelse”.⁷⁶

Jag har fått fram variabler genom pilotstudien där jag frågat elever i fem olika klasser vad som kännetecknar en bra- mindre bra lärare. Eleverna har muntligt tillsammans i helklass fått uttrycka sin åsikt kring detta, där jag låtit alla elever komma till tals. Jag har sammanställt dessa variabler med hjälp av de fem klasserna jag varit i. Nedan beskrivs dessa variabler utifrån elevernas syn på dem dvs. de beskrivningar på variablerna är sammanställning av elevernas åsikter. Sedan kommer jag att koppla ihop det med relevant litteratur. Dessa variabler kommer att redovisas i grupperingar (didaktiska samt beteendeformer) som jag ansett att dessa variabler tillhör. Jag börjar med att först presentera de positiva och sedan de negativa variablerna.

3.4.1 Didaktiska kompetenser (positiva)

Inom didaktiken uppkommer fem positiva variabler kring lärarens arbete som kommer att presenteras nedan.

Ämneskunnig – att läraren är kunnig inom sitt ämne, i alla olika perspektiv. Att läraren ska kunna förklara på olika sätt kring sitt ämne så alla elever förstår.

Stensmo menar att ämneskompetens är kunskap om begrepp, fakta och teorier i undervisningsämnet.⁷⁷

Bra på att skriva på tavlan och förklara – att läraren har en lättläst skrivstil, som alla elever kan förstå och att den ska vara läsbar. Dessutom att läraren ska få med alla elever när hon/han förklarar någonting.

⁷⁴Patel & Davidson 1997:20

⁷⁵ Patel & Davidson 1997:18

⁷⁶ Patel & Davidson 1997:17

⁷⁷ Stensmo 2000:7

Vara organiserad och ha struktur – att läraren har organisation och struktur på sitt arbete och som rollen som ledare. Att man har koll på sin undervisning.

Aktiverar eleverna - läraren bör aktivera eleverna och stötta dem för att de ska vilja lära sig. Att man som ledare aktiverar eleverna i sitt lärande.

Variation i undervisning – läraren ska tillgodose alla elevers behov av inläring, att ha variation i sin undervisning kan medföra att man får med alla elever och dessutom göra det intressant. I Lpo94 står det att eleverna ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva olika sorters känslor och stämningar. Så som drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form. Olika möjligheter att pröva, utforska, för att få olika kunskaper och erfarenheter.⁷⁸

3.4.2 Beteendeformer

Inom beteendeformer uppkommer sju positiva variabler kring lärarens arbete som kommer att presenteras nedan.

Rättvis – att läraren är rättvis i sitt bedömande, handlande och undervisning. Att man inte särbehandlar elever, utan är lika rättvis mot alla.

Sätter gränser – att läraren kan sätta gränser när det går för långt i klassen. Att man visar på att man inte alltid ger med sig eller är för snäll, utan att man även kan säga ifrån.

Humor – att läraren ska kunna skoja under lektionerna för att det ska lätta på stämningen och att man även ska ha roligt under lektionerna. Kimber menar att läraren är glad och visar på inslag av humor som ledare. Att man inte alltid är allvarlig och tråkig, utan positiv och skämtar. Med humor kan någonting jobbigt omvandlas till roligt.⁷⁹

Behandlar alla lika – att läraren inte särbehandlar elever, eller favoriserar någon elev. Utan att man behandlar alla lika och inte kränka någon.⁸⁰

⁷⁸ Lpo 94:7

⁷⁹ Kimber 2005:42

⁸⁰ Lpo 94:3

Stödjande, berömmande och personlig – att läraren ger stöd och berömmar elever när de presterat bra. I Lpo 94 står det att man är personlig och kan vara stödjande för eleven.

Intresse för eleven, förmedla motivation – att läraren ska göra det intressant för eleverna så man får motivation att vilja lära sig. I Lpo 94 skrivs det att läraren ska få eleverna att vara utforskande, väcka en nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen.⁸¹

Elevinflytande – att läraren låter eleverna få vara delaktig i undervisningen och bestämma. I Lpo94 sägs det att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, skall omfatta alla elever.⁸²

3.4.3 Didaktiska kompetenser (negativa)

Inom didaktiska kompetenser uppkommer två negativa variabler kring lärarens arbete som kommer att presenteras nedan.

Inte kunnig inom sitt ämne - när läraren inte har tillräcklig kunskap om sitt ämne.

Ingen variation i undervisning – när läraren undervisar utan att tillgodose alla elevers behov av inläring, undervisar på sitt eget sätt och bryr sig inte om att variera sin undervisning.

3.4.4 Beteendeformer

Inom beteendeformer uppkommer åtta negativa variabler kring lärarens arbete som kommer att presenteras nedan.

Oansvarig – när en lärare inte tar ansvar för sin klass, eller om läraren inte tar ansvar för sin roll som ledare.

Otrevlig – när läraren har en otrevlig ton eller bara är allmänt otrevlig mot eleverna.

⁸¹ Lpo 94:9

⁸² Lpo 94:13

Inte bra på att skriva på tavlan och förklara – när läraren inte kan förklara vad hon/han menar i sin undervisning, inte kan ge bra förklaringar så eleverna förstår. När läraren inte kan skriva på tavlan så eleverna förstår.

Opedagogisk – när läraren inte är pedagogisk.

Inte rättvis- när läraren inte är rättvis i sin bedömning mot eleverna, när läraren inte är rättvis i sin roll som ledare och särbehandlar dem.

Favoriserar elever – när läraren har sina favoriter i klassen och visar det tydligt.

Dryg – när läraren ger intrycket av att han/hon tror att han/hon lite bättre och viktigare än andra, nonchalant och negativ ibland.

Dålig hygien - när läraren inte tar hand om sin hygien, inte har duschat, luktar illa- rök, snus eller bara allmänt ofräsch.

3.4.4. Sammanfattning av variabler

Dessa (12) positiva och (10) negativa variabler de fem olika klasserna tagit fram har varit grunden för min enkätundersökning. Utifrån dessa variabler har jag kunnat skriva mina enkäter, som eleverna på samhällsprogrammet svarat på. Elevernas åsikter som framkommit i helklasser (5 klasser) kring vad som kännetecknar en bra- mindre bra lärare har skapat dessa variabler. De elever som går på samhällsprogrammet har fått rangordna dessa variabler utifrån deras personliga åsikter.

3.5 Etiska aspekter

Forskningsetiska principer har legat till grund för mitt handlande i denna uppsats.⁸³ De forskningsetiska principernas syfte är att ge normer för förhållandet mellan forskare och undersökningsdeltagande. Dessa principer utgör de riktlinjer för etikkommitténs granskning av forskningsprojekt inom ämnesrådet som finns för humaniora och samhällsvetenskap. Syftet med detta är att ge underlag för forskarens insikter och reflektioner i sitt ansvarstagande. De

⁸³ Forskningsetiska principer 2002:5 fff

fyra allmänna huvudkraven på forskningen kallas för; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

- Informationskravet innebär att forskaren skall informera de som medverkar inom forskningen om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.⁸⁴ Jag har informerat alla elever som svarat på mina enkäter, syftet med undersökningen och varför just de är de utvalda.
- Samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen har rätten att själva bestämma om dem vill medverka eller inte.⁸⁵ Jag har informerat alla medverkande elever om att deras medverkan är frivillig.
- Konfidentialitetskravet innebär att alla som ingår i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras där obehöriga inte kan ta dem av dem.⁸⁶ Jag har fått tillåtelse av skolans biträdande rektor att skriva ner skolans riktiga namn samt klassernas riktiga benämnelser.
- Nyttjandekravet innebär att alla insamlade uppgifter om personerna endast får användas för forskningens ändamål.⁸⁷ Jag har informerat alla medverkande om att det insamlade materialet endast används för undersökningens syfte.

Dessa fyra krav som legat till grund för mitt handlande i uppsatsen, har uppfyllts genom att information har delats ut till alla medverkande, att medverkan är frivillig samt att jag meddelat alla medverkande att deras åsikter, enkäter osv. ges största konfidentialitet och tillslut har jag informerat eleverna att resultatet av deras åsikter endast används för undersökningens syfte.

⁸⁴ Forskningsetiska principer 2002:5 fff

⁸⁵ Forskningsetiska principer 2002:5 fff

⁸⁶ Forskningsetiska principer 2002:5 fff

⁸⁷ Forskningsetiska principer 2002:5 fff

4. Resultat och analys redovisning

Det som ligger till grund för detta kapitel är elevernas svar på de enkäter som delats ut till eleverna. Detta kapitel kommer att innehålla en inledande del, där det ges en förklaring på hur resultatet kommer att redovisas. Sedan kommer jag analysera de svar som framkommit ur enkäterna.

4.1 Inledning

Nedan kommer jag att redogöra för de resultat jag kommit fram till av gymnasieelevernas syn på vad som kännetecknar en bra – mindre bra lärare, utifrån samhällsprogrammet på Upplands-Bro gymnasiet. Det resultat jag kommit fram till kommer att redovisas klassvis, med början i årskurs 1, följt av årskurs 2 samt årskurs 3. Efter varje årskurs redovisning visas de skillnader och likheter som finns kring deras åsikter. Sedan kommer jag att redogöra för ett sammanfattande, generellt resultat på hela samhällsprogrammet. Även där visas de skillnader/liheter som finns över hela programmet.

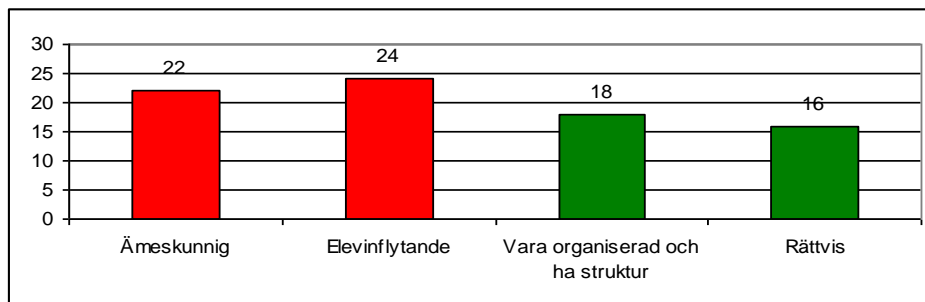
Analysen fokuseras på de variabler eleverna har skapat i pilotstudien samt enkäterna som delats ut där eleverna på samhällsprogrammet fått rangordna svaren för vad som kännetecknar en bra lärare på den första frågan, vad som kännetecknar en mindre bra lärare på andra frågan och på sista frågan vilken ledarstil som är den bästa för en lärare. Resultatet kommer att presentera elevernas första och andra rangordning, samt näst sista och sista rangordning på fråga ett och två.

Då jag analyserat enkäterna har jag valt att titta på elevernas svar på liknande sätt; jag tittade på hur många elever som hade rangordnat nummer ett, dvs. hur många i klassen har valt nummer ett på samma variabel. Detsamma gjordes då jag tittade på hur många elever som flest hade rangordnat nummer två i vardera klass. Detta gjordes dessutom när jag fick fram den näst sista och sista variabeln. På den första frågan kommer det som kännetecknar en bra lärare att visas i rött på diagrammen och de som är minst viktiga för en bra lärare visas i grönt på diagrammen. På den andra frågan kommer det som kännetecknar en mindre bra lärare att visas i orange och det som är minst viktigt visas i en nyans av grön. Den tredje frågan har jag visat på elevernas val av ledarstil läraren bör ha, där de visas i tre olika färger. Resultaten redogörs i nedanstående stycke i form av diagram.

4.2 Samhällsprogrammet (Sp1a)

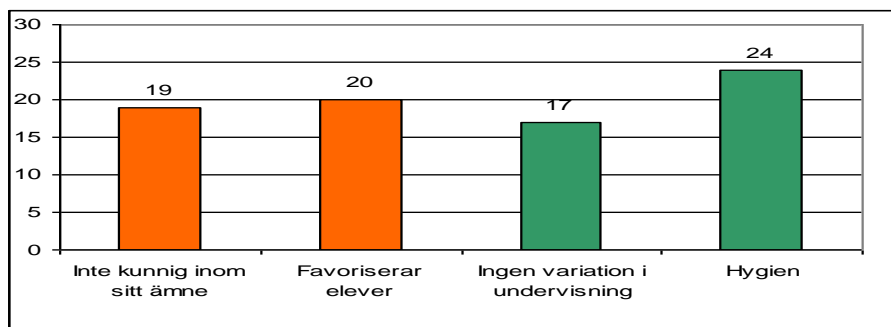
I samhällsprogrammet för första årskursen (Sp1a) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 28 enkäter. Figur 1 visar att på den första frågan (Vad kännetecknar en bra lärare?) har de flesta (22 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig. Svaren har rangordnats på första plats och att en lärare bör låta eleverna ha elevinflytande (24), som rangordnats på andra plats. Att vara organiserad och ha struktur (18 elever) samt läraren som är rättvis (16 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 1. Vad kännetecknar en bra lärare?



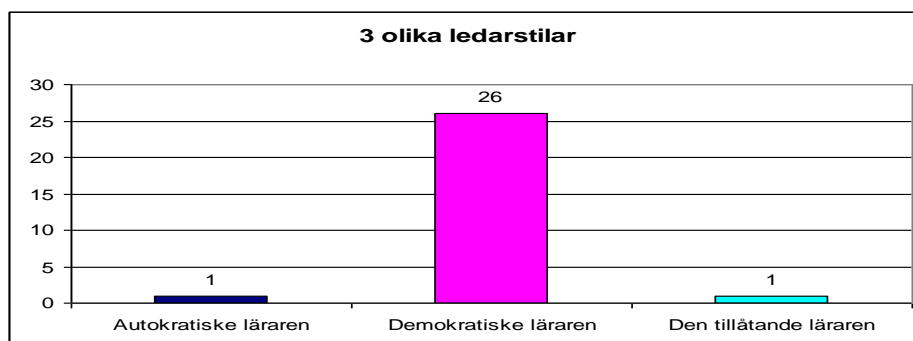
Figur 2 visar elevernas omdöme om vad som karaktäriserar en *mindre bra lärare* dvs. en lärare som inte är kunnig inom sitt ämne (19 elever). Svaren har rangordnats på första plats och läraren som favoriserar elever på andra plats (20 elever). Att läraren inte har variation på sin undervisning (17 elever) och om läraren har dålig hygien (24 elever) var inte lika viktigt för mindre bra lärare.

Figur 2. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 3 visar att nästan samtliga elever (26) i Sp1a har valt den *demokratiska* ledaren som den bästa ledaren, 1 har valt den *autokratiska* och 1 har valt den *tillåtande*.

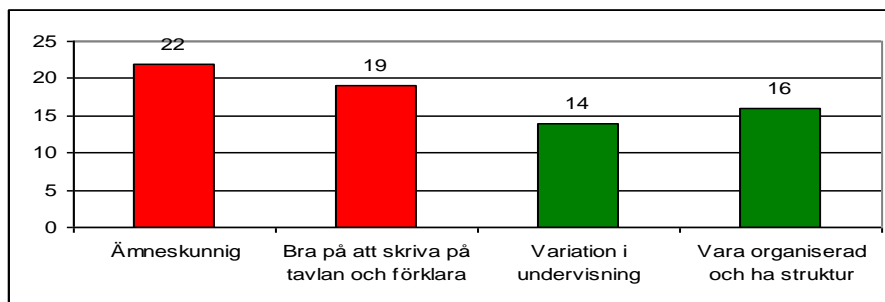
Figur 3. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.3 Samhällsprogrammet (Sp1b)

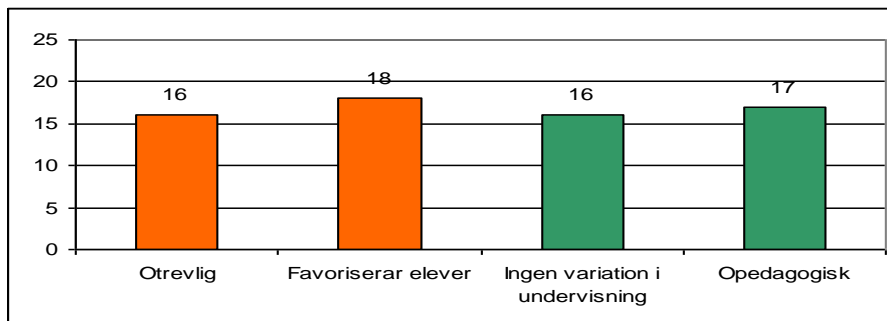
I samhällsprogrammet för första årskursen (Sp1b) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 25 enkäter. Figur 4 visar att på den första frågan har de flesta (22 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig, vilket har rangordnats på första plats och på andra plats har lärare som bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (19 elever) rangordnats. Att ha variation i undervisningen (14 elever) och att vara organiserad och ha struktur (16 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 4. Vad kännetecknar en bra lärare?



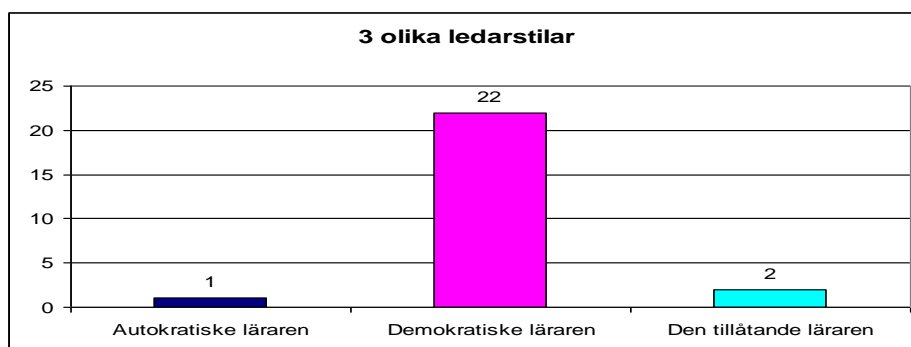
Figur 5 visar att en *mindre bra lärare* är "otrevlig" (16 elever) och läraren som favoriserar elever rangordnats på första och andra plats (18 elever). Läraren som inte har någon variation i sin undervisning (16 elever) och den opedagogiska läraren (17 elever) har rangordnats sist.

Figur 5. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 6 visar att 22 elever har valt den *demokratiska* ledaren, två elever har valt den *tillåtande* ledaren och en elev har valt den *autokratiska* ledaren.

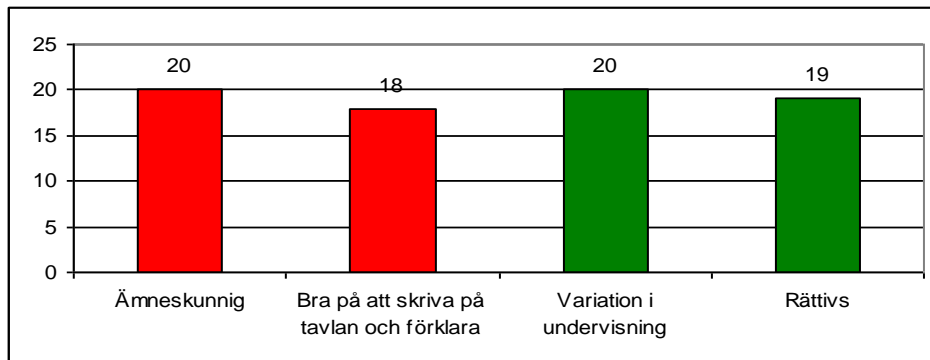
Figur 6. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.4 Samhällsprogrammet (Sp1c)

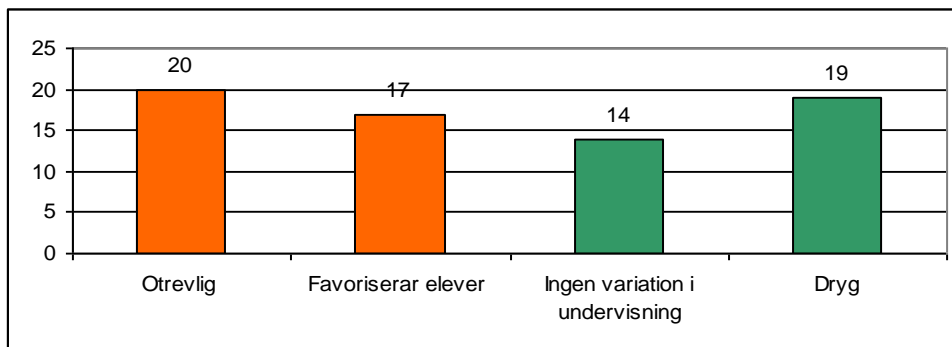
I samhällsprogrammet för första årskursen (Sp1c) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 23 enkäter. Figur 7 visar att på den första frågan har de flesta (20 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (18 elever), rangordnats först. Att ha variation i undervisningen (20 elever) och att vara rättvis anser (19 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 7. Vad kännetecknar en bra lärare?



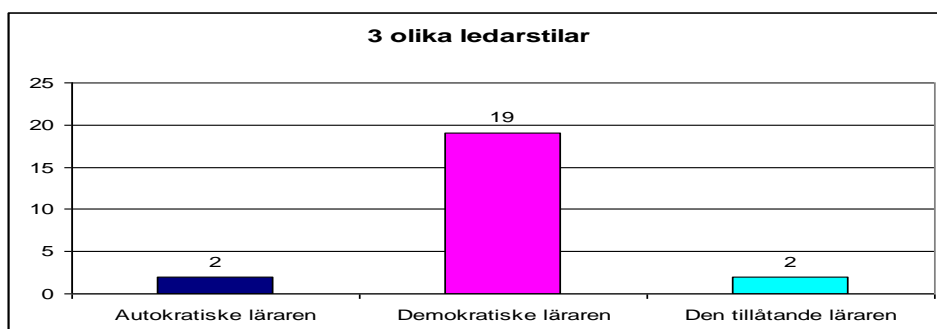
Figur 8 visar på att en mindre bra lärare är otrevlig (20 elever) och läraren som favoriserar eleverna (17 elever), rangordnats på första och andra plats. Läraren som inte har någon variation i sin undervisning (14 elever) och läraren som är dryg (19 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 8. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 9 visar att 19 elever har valt den *demokratiska*, två elever har valt den *autokratiska* och två elever har valt den *tillåtande*.

Figur 9. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.5 Årskurs 1

I detta kapitel ges en sammanställning av ovan visat diagramresultat. Alla tre frågor kommer att sammanställas genom att redogöra för hela årskurs ett.

Fråga 1: Alla tre ettor har på första plats valt att en bra lärare bör vara ämneskunnig. I Sp1a är det 22 elever, i Sp1b är det 22 elever och i Sp1c är det 20 elever. Samtliga tre klasser anser att lärarens ämneskompetens är den viktigaste av alla 12 variabler. På andra plats anser de 24 eleverna i Sp1a att elevinflytande är viktigt hos en bra lärare, medan i Sp1b (19 elever) och Sp1c (18 elever) anser dem i bägge klasserna att det är viktigt att läraren är bra på att skriva på tavlan och förklara. Sammanfattningsvis anser alla klasser i årskurs 1 att det viktigaste hos en bra lärare är ämneskunskap, sedan anser en av klasserna att elevinflytande är viktig och i två av klasserna att läraren är bra på att skriva på tavlan och förklara. 18 elever i Sp1a anser som de två minst viktiga variablerna hos en bra lärare vara läraren som är organiserad och har struktur, medan i klasserna Sp1b (14 elever) och Sp1c (20 elever) anser dem att det inte är lika viktigt med variation i undervisningen. På sista plats i rangordningen hos årskurs 1 anser Sp1a (16 elever) och Sp1c (19 elever) att det inte är lika viktigt om läraren är rättvis. I klass Sp1b anser 18 elever att det är minst viktigt med lärare som är organiserad och har struktur.

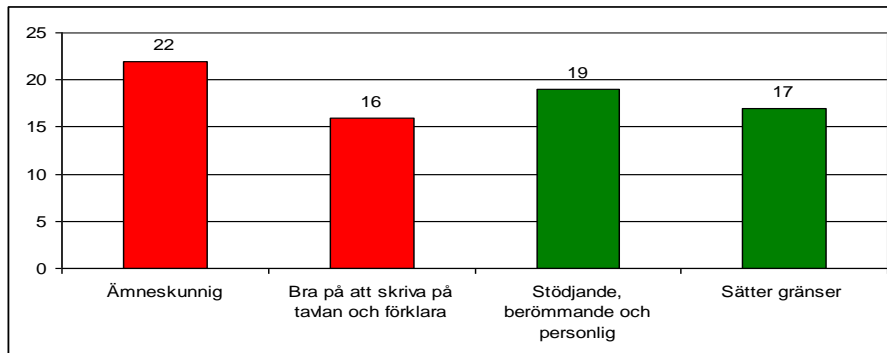
Fråga 2: I Sp1a anser 19 elever att det som kännetecknar en *mindre bra lärare* är läraren som inte är kunnig inom sitt ämne, medan 16 elever i Sp1b och 20 elever i Sp1c anser att läraren som är otrevlig är en mindre bra lärare. På andra plats anser alla tre klasser att läraren som favoriserar eleverna kännetecknar en mindre bra lärare, där 20 elever i Sp1a, 18 elever i Sp1b och 17 elever i Sp1c har rangordnat det på andra plats.

I alla tre klasserna anser de att ”läraren som inte varierar sin undervisning” hamnar på näst sista plats för vad som kännetecknar en mindre bra lärare, 17 elever i Sp1a, 16 elever i Sp1b och 14 elever i Sp1c. De var inte lika överens om vilken av variablerna som hamnat på sista plats. Där har 24 elever i Sp1a valt att ha läraren som inte har någon bra hygien på sista plats. 17 elever i Sp1b har valt den opedagogiske läraren på sista plats och 19 elever i Sp1c anser att läraren som är dryg hamnar sist i det som kännetecknar en bra lärare. Den ledarstil 67 elever i årskurs ett har valt som på det första valet är den demokratiska ledaren, det andra valet som 5 elever har valt är den tillåtande ledaren och 4 elever har valt den autokratiska.

4.6 Samhällsprogrammet (Sp2a)

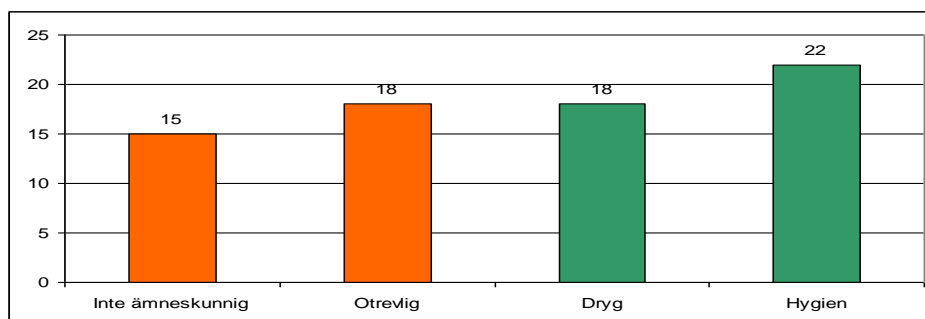
I samhällsprogrammet för andra årskursen (Sp2a) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 27 enkäter. Figur 10 visar på att den första frågan har de flesta (22 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (16 elever), rangordnats först. Att vara stödjande, berömmande och personlig (19 elever) samt att sätta gränser (17 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 10. Vad kännetecknar en bra lärare?



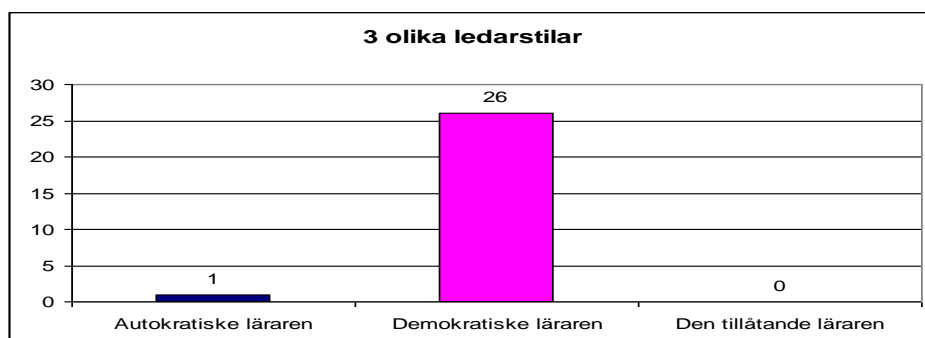
Figur 11 visar på att en mindre bra lärare inte är ämneskunnig (15 elever) och läraren som är otrevlig (18 elever), rangordnats på första och andra plats. Läraren som inte har någon variation i sin undervisning (14 elever) och läraren som är dryg (19 elever) har rangordnats på sista plats. Läraren som är dryg (18 elever) är och har dålig hygien (22 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 11. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



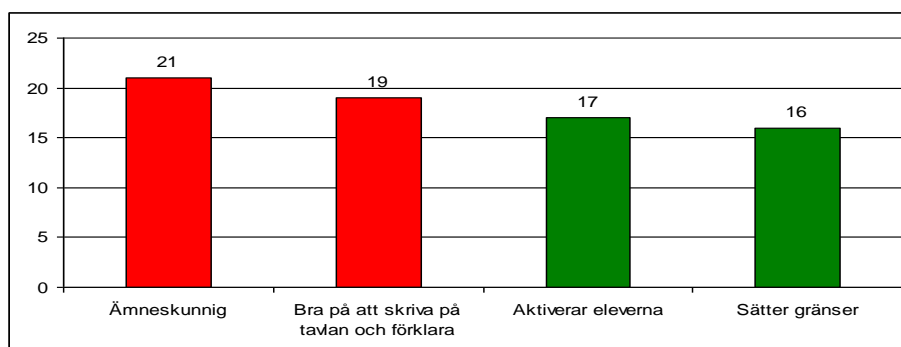
Figur 12 visar att 26 elever har valt den *demokratiska* ledaren, en elev har valt den *autokratiska* och ingen elev har valt den *tillåtande*.

Figur 12. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?

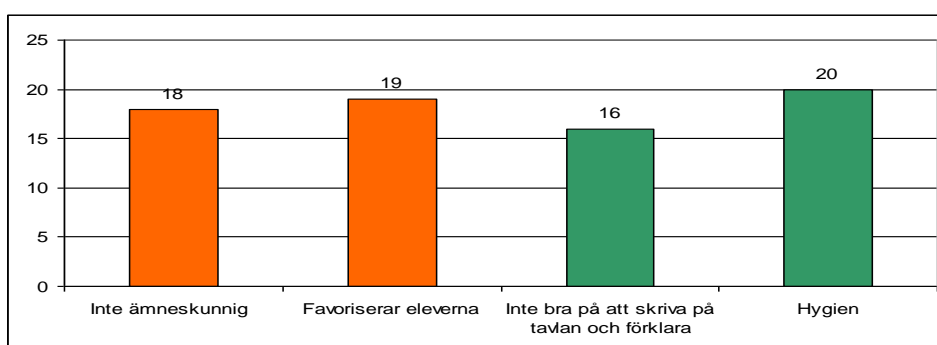


4.7 Samhällsprogrammet (Sp2b)

I samhällsprogrammet för andra årskursen (Sp2b) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 26 enkäter. Figur 13 visar på att den första frågan har de flesta (21 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (19 elever), rangordnats först. Att aktivera eleverna (17 elever) samt att sätta gränser (16 elever) har rangordnats på sista plats. Figur 13. Vad kännetecknar en bra lärare?

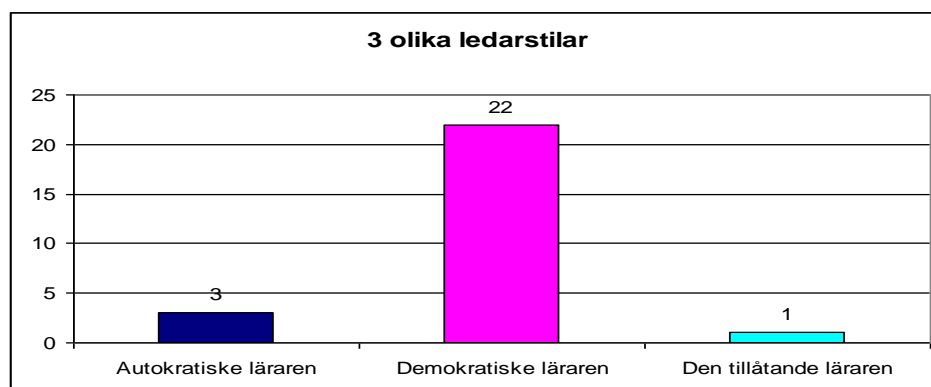


Figur 14 visar på att en mindre bra lärare inte är ämneskunnig (18 elever) och läraren som favoriserar eleverna (19 elever), rangordnats på första och andra plats. Läraren som inte är bra på att skriva på tavlan och förklara (16 elever) och läraren som har dålig hygien (20 elever) har rangordnats på sista plats. Figur 14. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 15 visar att 22 elever valde den *demokratiska* ledaren, tre elever har valt den *autokratiska* och en elev har valt den *tillåtande* eleven.

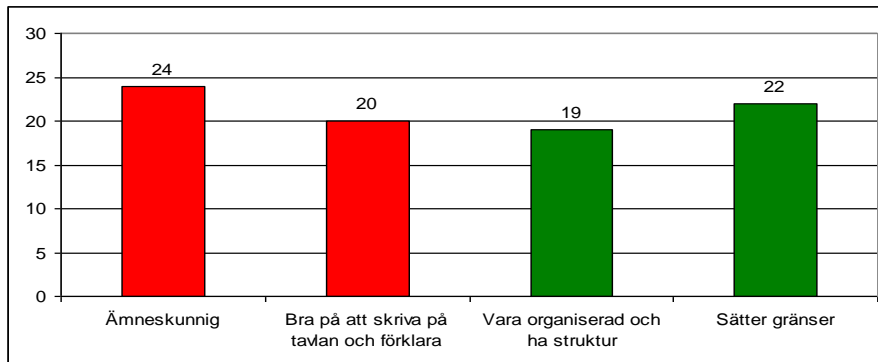
Figur 15. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.8 Samhällsprogrammet (Sp2c)

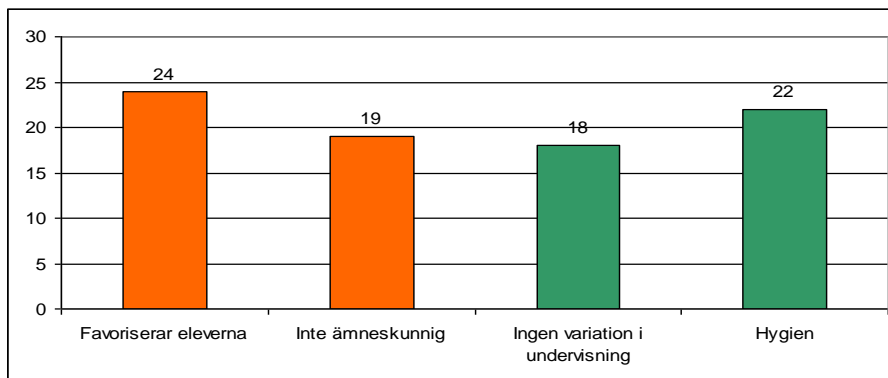
I samhällsprogrammet för andra årskursen (Sp2c) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 28 enkäter. Figur 16 visar på att den första frågan har de flesta (24 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (20 elever), rangordnats först. Att vara organiserad och ha struktur (19 elever) samt att sätta gränser (22 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 16. Vad kännetecknar en bra lärare?



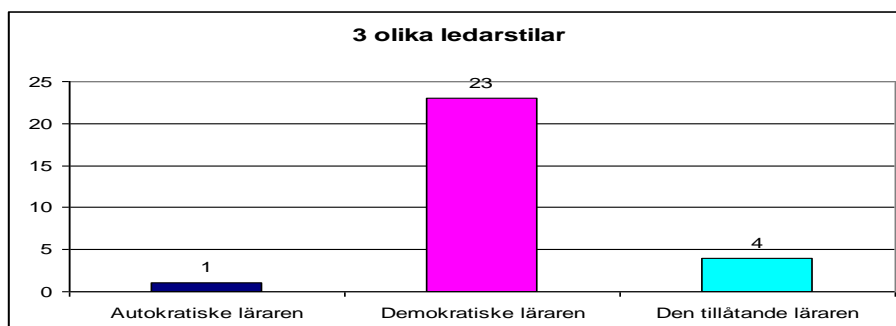
Figur 17 visar på att en mindre bra lärare favoriserar eleverna (24 elever) och inte är ämneskunnig (19 elever), rangordnats på första och andra plats. Läraren som inte varierar sin undervisning (18 elever) och läraren som har dålig hygien (22 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 17. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 18 visar att 23 elever har valt den *demokratiska* ledaren, fyra elever har valt den *tillåtande* ledaren och en elev har valt den *autokratiska* ledaren.

Figur 18. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.9 Årskurs 2

I detta kapitel ges en sammanställning av ovan visat diagramresultat. Alla tre frågor kommer att sammanställas genom att redogöra för hela årskurs två.

Fråga 1: I alla tre tvåor ser man att det på första plats gäller för en bra lärare att vara ämneskunnig. I Sp2a är det 22 elever, i Sp2b är det 22 elever och i Sp2c är det 24 elever. Alla tre klasser anser att lärarens ämneskompetens är det viktigaste av alla 12 variabler. På andra plats anser alla tre klasser som en viktig faktor vara en lärare som är bra på att skriva på tavlan, där 16 elever i Sp2a, 19 elever i Sp2b och 20 elever i Sp2c ser denna variabel som viktig hos en bra lärare.

19 elever i Sp2a anser bland de två variabler som är minst viktiga hos en bra lärare är läraren som är stödjande, berömmande och personlig. I klass Sp2b anser 19 elever rangordnas näst sist hos en bra lärare och i Sp2c anser 19 elever att läraren som är organiserad och har struktur vara näst sist i rangordningen. På sista plats i rangordningen hos årskurs 2 anser alla tre klasser att lärare som sätter gränser bör vara sist. Det tyckte 17 elever i Sp2a, 16 elever i Sp2b och 22 elever i Sp2c.

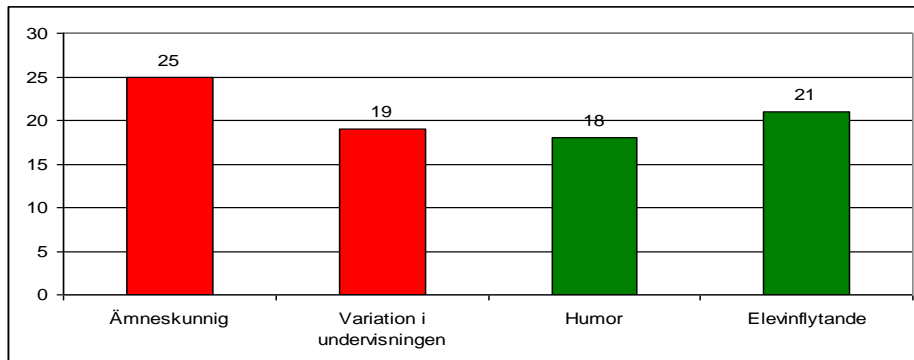
Fråga 2: I klasserna Sp2a (15 elever) och Sp2b (18 elever) anser de att läraren som inte är ämneskunnig hamnar på första plats för vad som kännetecknar en mindre bra lärare. 24 elever i Sp2c anser det vara läraren som favoriserar eleverna. På andra plats anser 18 elever i Sp2a att den otrevliga läraren bör rangordnas. 19 elever i Sp2c anser att läraren som favoriserar eleverna bör vara på andra plats medan 19 elever i Sp2c anser att det är läraren som inte är kunnig inom sitt ämne.

Klasserna har olika åsikter kring vad som kännetecknar en mindre bra lärare, där 18 elever i Sp2a anser att det är läraren som är dryg, 18 elever i Sp2b anser att det är läraren som inte är bra på att skriva på tavlan och förklara, medan 18 elever i Sp2c anser att det är läraren som inte varierar sin undervisning. Det klasserna har gemensamt är den variabeln som rangordnats på sista plats. 22 elever i Sp2a, 20 elever i Sp2b och 22 elever i Sp2c anser alla att läraren som har dålig hygien är minst viktig i frågan gällande vad som kännetecknar en mindre bra lärare. I årskurs två har 71 elever valt den demokratiska ledaren som första val, 5 elever har valt den autokratiska och 5 elever har valt den tillåtande ledaren.

4.10 Samhällsprogrammet (Sp3a)

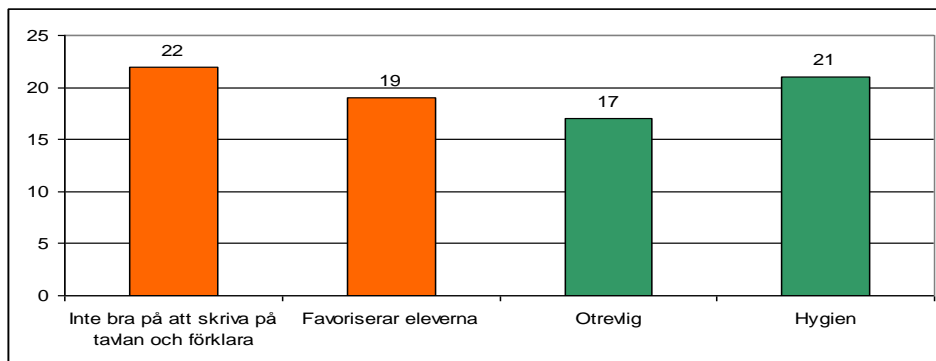
I samhällsprogrammet för tredje årskursen (Sp3a) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 27 enkäter. Figur 19 visar på att den första frågan har de flesta (25 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör variera sin undervisning (19 elever), rangordnats först. Att ha humor (18 elever) samt att ha elevinflytande (22 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 19. Vad kännetecknar en bra lärare?



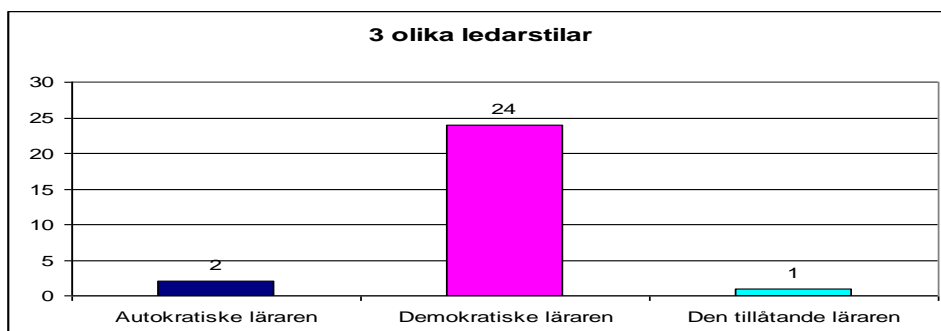
Figur 20 visar på att en mindre bra lärare inte är bra på att skriva på tavlan och förklara (22 elever) och favoriserar eleverna (19 elever), rangordnats på första och andra plats. Läraren som är otrevlig (17 elever) och läraren som har dålig hygien (21 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 20. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 21 visar att 24 elever valde den *demokratiska* ledaren, två elever valde den *autokratiska* och en elev valde den *tillåtande* eleven.

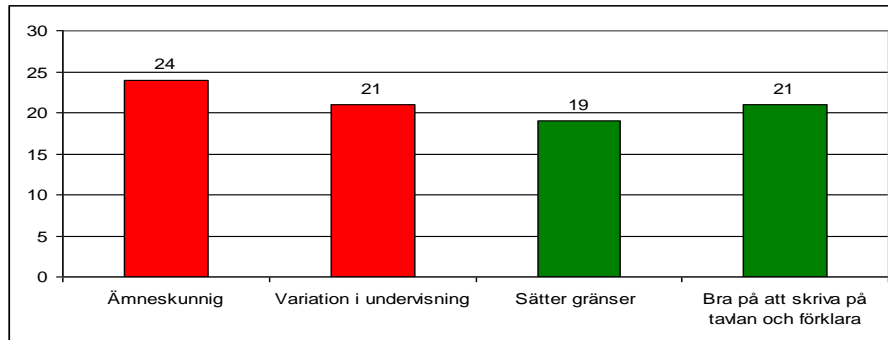
Figur 21. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.11 Samhällsprogrammet (Sp3b)

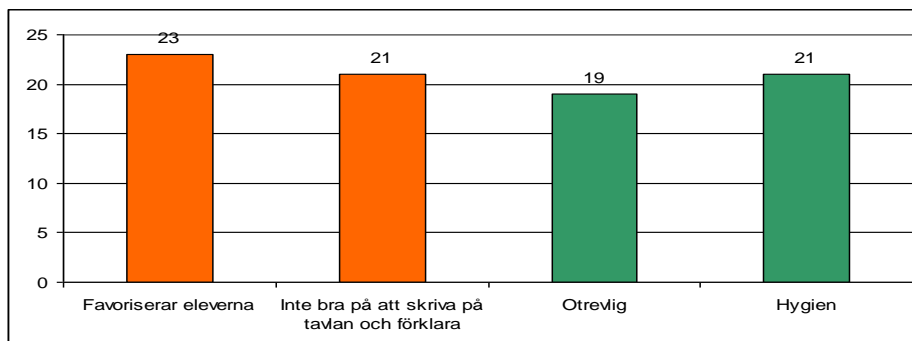
I samhällsprogrammet för tredje årskursen (Sp3b) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 27 enkäter. Figur 22 visar på att den första frågan har de flesta (24 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör variera sin undervisning (21 elever), rangordnats först. Att ha lärare som sätter gränser (19 elever) samt vara bra på att skriva på tavlan och förklara (21 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 22. Vad kännetecknar en bra lärare?



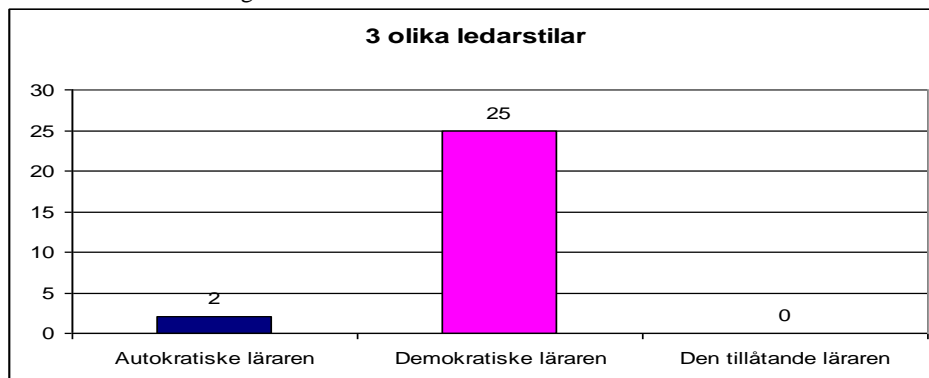
Figur 23 visar på att en mindre bra lärare favoriserar eleverna (23 elever) och inte är bra på att skriva på tavlan och förklara (21), rangordnats på första och andra plats. Läraren som är otrevlig (19 elever) och läraren som har dålig hygien (21 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 23. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 24 visar att 25 elever valde den *demokratiska* ledaren, två elever valde den *autokratiska* och ingen elev valde den *tilltalande*.

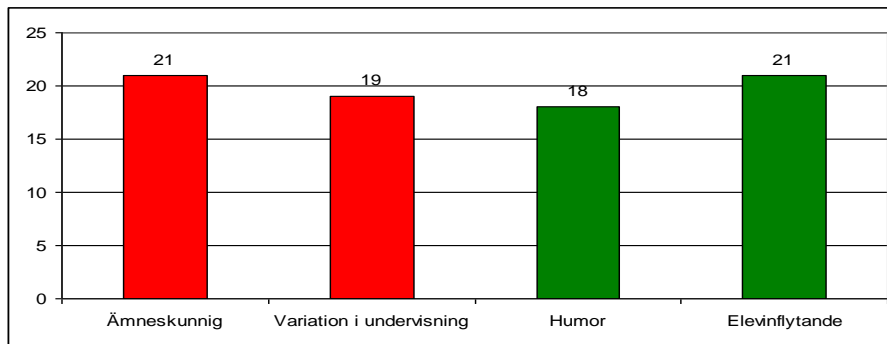
Figur 24. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.12 Samhällsprogrammet (Sp3c)

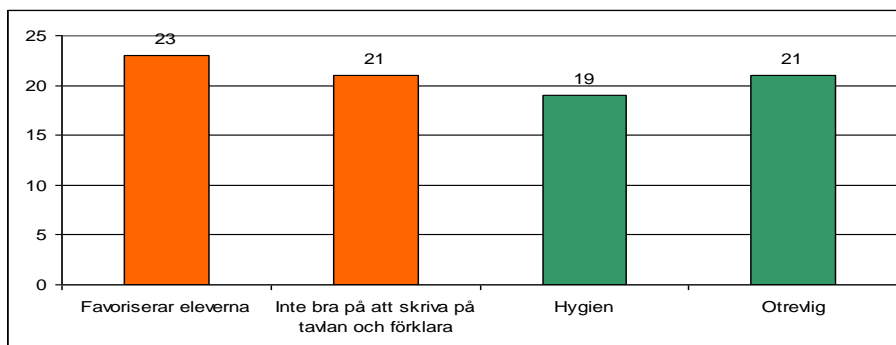
I samhällsprogrammet för tredje årskursen (Sp3c) har undersökningen samlat svar från sammanlagt 25 enkäter. Figur 25 visar på att den första frågan har de flesta (21 elever) svarat att en lärare bör vara ämneskunnig och att lärare bör variera sin undervisning (19 elever), rangordnats först. Att inte ha humor (18 elever) samt att ha elevinflytande (21 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 25. Vad kännetecknar en bra lärare?



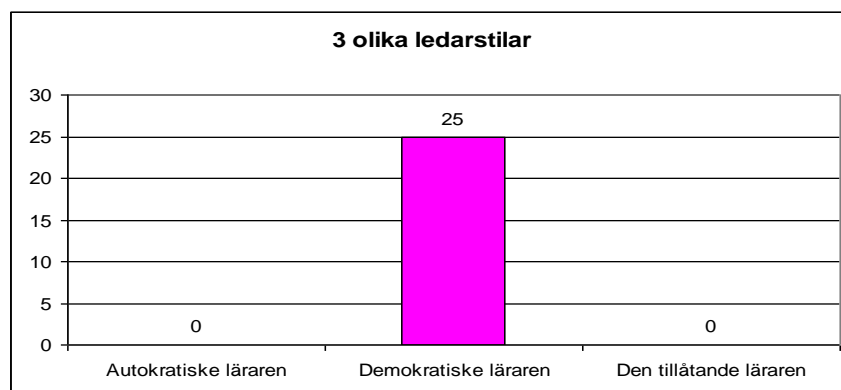
Figur 26 visar på att en mindre bra lärare favoriserar eleverna (23 elever) och inte är bra på att skriva på tavlan och förklara (21), rangordnats på första och andra plats. Läraren som är har dålig hygien (19 elever) och läraren som är otrevlig (21 elever) har rangordnats på sista plats.

Figur 26. Vad kännetecknar en mindre bra lärare?



Figur 27 visar att 25 elever valde den demokratiska *ledaren*, ingen elev valde den *autokratiska* ledare och ingen elev valde den *tillåtande* ledaren.

Figur 27. Vilken ledarstil anser du vara den bästa?



4.13 Årskurs 3

I detta kapitel ges en sammanställning av ovan visat diagramresultat. Alla tre frågor kommer att sammanställas genom att redogöra för hela årskurs tre.

Fråga 1: I alla klasser i trean ser man att det på första plats gäller för en bra lärare att vara ämneskunnig. I Sp3a är det 25 elever, i Sp3b är det 24 elever och i Sp3c är det 21 elever. Alla tre klasser anser att lärarens ämneskompetens är det viktigaste av alla 12 variabler. Även på andra plats anser alla tre klasser att läraren som varierar sin undervisning är viktig hos en bra lärare, där 19 elever i Sp3a, 21 elever i Sp3b och 19 elever i Sp3c ser denna variabel som viktig hos en bra lärare.

19 elever i Sp3b anser bland de två variabler som är minst viktiga hos en bra lärare är läraren som sätter gränser. I klass Sp3a och Sp3c anser de båda klasserna att läraren som har humor inte är så viktig, 18 elever i Sp3a och 18 elever i Sp3c. Även på sista plats är Sp3a och Sp3c överens, de anser båda att elevinflytande kommer på sista plats i rangordningen, 21 elever i Sp3a och 21 elever i Sp3c. I Sp3b anser 21 elever att den sista variabeln är läraren som är bra på att skriva på tavlan och förklara.

Fråga 2: 22 elever i Sp3a anser att läraren som inte är bra på att skriva på tavlan och förklara hamnar på första plats för vad som kännetecknar en mindre bra lärare. I Sp3b (23 elever) och Sp3c (23 elever) anser de att första plats faller in på läraren som favoriserar elever. På andra plats anser 19 elever i Sp3a att läraren som favoriserar eleverna bör rangordnas. 21 elever i Sp3b och Sp3c anser att läraren som inte kan skriva på tavlan och förklara bör vara på andra plats.

Klasserna har även ganska liknande synpunkter gällande sista platserna i frågan om vad som kännetecknar en mindre bra lärare. 17 elever i Sp3a och 19 elever i Sp3b anser att den otrevlige läraren bör rangordnas som näst sist, medan 19 elever i Sp3c anser att det bör vara läraren med dålig hygien. Både Sp3a (21 elever) och Sp3b (21 elever) anser att hygien bör rangordnas på sista plats medan Sp3c (21 elever) anser att det är läraren som är otrevlig som hamnar på sista plats. I årskurs tre har 74 elever valt den *demokratiska ledaren* som första val, 4 elever har valt en *autokratiska ledaren* och 1 elev har valt den *tillåtande ledaren*.

4.14 Sammanställning av hela samhällsprogrammet

I detta kapitel ges en sammanställning av hela samhällsprogrammets resultat. Alla tre frågor kommer att sammanställas genom att redogöra för alla tre årskurser.

Av de enkäter som delats ut har ett resultat framgått som har visat på att alla som svarat på enkäten anser att det viktigaste som kännetecknar en bra lärare är att läraren är ämneskunnig. Alla ettor (76 elever), tvåor (81 elever) och treor (79 elever) har rangordnat på första plats variabeln ämneskunnig. Sammanlagt har 236 elever medverkat i mina enkäter. Som andra val på frågan gällande vad som kännetecknar en bra lärare anser, finns det 5 klasser som anser att en lärare bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara (3 klasser går i tvåan och två klasser går i ettan). Alla treor var enade om att det är läraren som varierar sin undervisning som är en bra lärare. En klass i ettan ansåg att elevinflytande är viktig hos en bra lärare.

På den andra frågan gällande det som kännetecknar en mindre bra lärare, ger resultaten jämförelsevis olika tendenser. I årskurs ett anser alla tre klasser att en mindre bra lärare är en lärare som inte varierar sin undervisning. Detta skulle kunna bero på att elever i årskurs ett, som kommit från en högstadieskola har varit med om lärare som inte varierar undervisningen lika mycket som eleverna önskar. För att eleverna ska orka med långa skoldagar bör lärarna använda sig av olika metoder i undervisningen, exempelvis med hjälp av film, bilder, teater redovisningar osv. för att dels väcka elevernas intresse samt få med alla elever i undervisningen. I årskurs två anser två av klasserna att om en lärare inte är ämneskunnig är det en mindre bra lärare, medan en klass anser att det är när läraren favoriserar eleverna. Eftersom ett tydligt svar på att ämneskunnighet är viktigt hos en bra lärare, finner jag det intressant att två klasser i årskurs två valt att en mindre bra lärare inte är ämneskunnig. Detta styrker resultatet om vad som är en bra lärare. Två av klasserna i trean anser att en lärare med humor är en mindre bra lärare. En av klasserna anser att läraren som sätter gränser är den mindre bra läraren, vilket kan vara förståeligt eftersom tydlighet är viktigt, som lärare bör man våga sätta gränser för vad som är och inte är okej i sin roll som lärare. Den generella bilden av dessa olika resultat visar på att eleverna har olika omdömen på lärarna på skolan, att lärarna har många viljor att tillmötesgå i sin roll som ledare i klassrummet.

Den variabeln som inte anses vara viktig, som rangordnats sist av sex klasser, är läraren med dålig hygien dvs. detta har sex klasser rangordnat på sista plats, en klass i ettan, alla tre

klasser i tvåan samt två klasser i trean. De andra klasserna i ettan anser att den *opedagogiske* och den *dryge* läraren bör rangordnas på sista plats. Den sista klassen i trean anser att den otrevlige läraren är den som bör hamna sist.

På den tredje frågan som handlar om tre olika ledarstilar, har 212 elever på samhällsprogrammet svarat för den *demokratiske ledaren*, 13 elever har valt den *autokratiske ledaren* och 11 elever har valt den *tillåtande ledaren*.

4.15 Analys

Det som ligger till grund för min analys som kommer att presenteras i detta kapitel är resultatdelen som presenterats ovan. Jag kommer att analysera de resultat som samhällsprogrammet på Upplands-Bro gymnasiet redovisat.

Att vara en *bra lärare* är enligt denna undersökning att vara *ämneskunnig*. Jag finner det väldigt intressant att hela samhällsprogrammet, dvs. 236 elever bortsett från de 37 frånvarande, har utsett att det som kännetecknar en bra lärare är en lärare som är kunnig inom sitt ämne. Varför resultatet visar på det är ganska intressant. Även om författarna menar att ämneskompetens är viktigt,⁸⁸ finner jag det fascinerande att alla elever som medverkat i enkäterna har svarat på ämneskunnig som första rangordning.

Jag har haft min praktik under en lång period på skolan där jag gjorde mina undersökningar och efter att jag många gånger har pratat med elever angående hur en lärare bör vara blev jag ganska glatt överraskad när jag fick se resultaten på deras enkäter. Det finns en viss diskrepans i vad eleverna uttryckt i ord till mig i samtal och enkätsvaren. Vad eleverna sa till mig om hur en bra lärare handlade då om *rättvisa* och att de ville ha mer elevinflytande. Någon enstaka person sa något om en lärares ämneskompetens. När jag nu har sammanställt resultaten från enkäterna ser man tydligt att samtliga elever anser en lärares ämneskompetens vara den viktigaste egenskapen hos en *bra lärare*.

Det kan finnas olika orsaker till varför det visat på ett sådant resultat. Bland annat för att eleverna fick svara i form av enkäter och vara anonyma, eller att ingen kommer att få reda på vem som svarat på enkäten, eller så kan det bero på att de inte läst igenom alla 12 olika

⁸⁸ Stensmo 1997:7

variabler de själv fick välja att rangordna, utan sett att ämneskunskap stått längst upp på listan och direkt skrivit in den som nummer ett. Dessutom som jag nämnt tidigare i uppsatsen, skulle det kunna bero på att jag haft en relation med de flesta av eleverna som svarat på enkäterna. De kanske hade i åtanke att svara så att resultatet ser ”bra” ut för mig eller de rådande lärarna på skolan eftersom jag förklarat för dem att denna uppsats kommer att visas för skolledning samt lärare som är intresserade av att titta på resultatet. Det kan finnas en mängd olika spekulationer kring detta, men resultaten tyder på ett entydigt svar.

Den andra variabeln som var viktig för gymnasieeleverna var att en *bra lärare* bör vara bra på att *skriva på tavlan och förklara*. Detta resultat stämmer överens med de samtal jag haft med eleverna. De flesta uttryckte att det finns lärare vars skrifter inte ens går att tyda på tavlan, att det blir ”jobbigt” att hela tiden fråga vad som står och att man tillslut inte orkar fråga. Enkäterna visar på att alla tre klasser i årskurs två och två klasser i årskurs ett, har valt denna variabel som andra hand dvs. att läraren bör vara bra på att skriva på tavlan och förklara. Jag ser detta som ett tydligt tecken från elevernas sida att en lärare måste kunna skriva bra på tavlan så att de ska kunna skriva av och framförallt kunna läsa det som skrivs. Att kunna muntligt förklara samtidigt som man skriver läsbart på tavlan är viktigt anser eleverna. Att vara ämneskunnig som lärare, att besitta kunskaper inom sitt eget ämne har valts på första plats av eleverna och på andra plats att kunna skriva klart och tydligt på tavlan. Genom att skriva på tavlan vill man förmedla sin kunskap som man har som lärare men genom att inte skriva tydligt försvinner all ambition som man har. Eleverna förstår inte sig på vad läraren skriver vilket medför att de inte begriper allt läraren säger under lektionerna.

Alla elever i årskurs tre ansåg att variabeln för en bra lärare, som rangordnas som nummer två är *läraren som varierar sin undervisning*. Intressant är att alla treor tyckte att detta skall rangordnas på andra plats. Varför detta är intressant är just för att alla går i trean, vilket jag tror kan bero på deras tidigare erfarenheter av skolan, där lärarna kanske inte varierat sin undervisning lika mycket som de velat. Dessa elever i årskurs tre är redo att gå ut sin obligatoriska skolgång och har mer erfarenhet än de yngre eleverna på skolan. Eftersom undersökning visar på att elever går ut med inkompleta betyg, skulle det kunna bero på att eleverna inte känner en tillräckligt varierad undervisning. Det skulle kunna bero på att undervisningen inte når alla elever i klassen. Om läraren använder sig endast av vanlig katederundervisning kanske hon/han inte får med alla elever i klassen. Individuer har olika

personligheter, likaså olika inlärningsförmågor. Hur kan lärare då välja att inte ha en varierad undervisning om man vill nå ut till alla elever?

Intressant skulle vara att göra samma enkätundersökning på dagens ettor när de går i trean. Eller är det kanske så att lärarna har varierat undervisningen och de ansett att det gett dem framgång genom skolan. Eftersom två klasser från ettan och alla tvåor har valt att läraren ska vara duktig på att skriva på tavlan och förklara som nummer två, kan man fråga sig varför treorna har valt att läraren ska variera sin undervisning? Kanske att man i trean har insett att variation i undervisningen är viktig för att lära sig på olika sätt för att alla ska få in informationen. Jag anser att man som lärare bör kunna hantera sitt ämne på olika sätt, för att man ska få eleverna att få syn på det som på ett annat undervisningssätt kanske hade varit osynligt.

Ett annat intressant resultat är att det finns en etta som kvarstår, som har valt att en bra lärare bör låta eleverna ha *elevinflytande*. Hur kommer det sig att det har resulterat i att en etta anser detta och ingen tvåa eller trea? Jag skulle tro att man i ettan vill så mycket, man vill vara med och påverka och ha inflytande. Man vill tycka till och vara delaktig, att man ju äldre man blir, och kommer upp i årskurserna kanske inser att det inte hjälper, eller att alla lärare är olika. Ibland kanske man får tycka till eller så får man inte det. Man kanske anser att det är viktigare att man lär sig kunskap av läraren, som måste vara duktig på att förklara och vara tydlig istället för att engagera sig i att få elevinflytande. Kanske är dagens samhälle och skolan organiserad på ett sätt som gör det omöjligt för eleverna att ha så mycket elevinflytande som de skulle vilja? Ute i samhället och främst i media hör man och läser man om att tiden inte räcker till, resurserna finns inte och så vidare, hur ska man då på skolorna hitta den tiden och dem resurserna? Eller kan det bero på pedagogerna som inte vill engagera eleverna i det som kanske av pedagogen anses vara dennes uppgift att lägga upp lektionerna?

Det resultat jag kommit fram till i frågan om vad som kännetecknar en *mindre bra lärare* har varierat mellan årskurserna. Alla tre klasserna i årskurs ett menar att en mindre bra lärare *inte har någon variation på sin undervisning*. Detta kan bero på att eleverna i ettan tycker att det är viktigt med variation i sin undervisning, att man som lärare bör variera sin undervisning. Eleverna som kommer till gymnasiet har kommit från olika skolor och som vi alla vet varierar undervisningen från skola till skola. Kanske har det med mognad att göra eller helt enkelt,

kanske dessa elever aldrig har fått chansen att få vara delaktiga i ett lektionsupplägg? Med åren kanske dessa elever inser att variation i undervisningen är viktig.

I årskurs två menar två av tre klasser att en *mindre bra lärare* är läraren som *inte är ämneskunnig*, vilket är förståeligt eftersom alla dem har valt ämneskunnig som den viktigaste variabeln hos en bra lärare. Den tredje klassen anser att det är läraren som *favoriserar eleverna*, vilket kan bero på att eleverna känner av att vissa lärare har favoritelever som de visar tydligt inför alla andra och att de känner av det. Läraren som favoriserar eleverna kan medföra att problem uppstår i klassen, då menar jag att om man är eleven som inte är favoriserad kan känna sig utanför och inte uppskattad. Detta skulle kunna bidra till att man inte vill gå på den lärarens lektioner, eller struntar i att lära läxor, eftersom man ändå inte blir lika uppskattad som "favorit" eleven.

I trean tycker två av tre klasser att lärare utan humor är en *mindre bra lärare*. Detta är ganska intressant, valet dessa två klasser i trean har gjort. Varför jag säger det beror på att de går sista året på gymnasiet och anser att humor är viktigt. De kanske tycker att man bör ha komik i sin undervisning för att lätta på stämningen eller att kunna skratta emellanåt för att få in information. När undervisningen blir svårare och kommer upp på en annan nivå behöver man ibland koppla bort seriositeten så att man ska kunna ha ork att fortsätta. Den sista klassen i trean anser att en mindre bra lärare är läraren som *sätter gränser*. Detta kan bero på att de inte tycker om lärare som pressar dem eller visa var gränserna går. I trean har man blivit äldre och kanske inte alltid tar emot allt läraren säger, utan anser att man är stor nog för att ta eget ansvar för sin skola.

Den sista variabeln gymnasieeleverna anser vara minst viktig hos en mindre bra lärare är läraren som har *dålig hygien*, anser sex klasser (en klass i ettan, två klasser i tvåan och alla tre klasser i trean). De andra två klasserna i ettan anser att läraren som är *opedagogisk* bör hamna sist och den sista klassen i tvåan tycker att det är läraren som är *otrevlig* som bör hamna sist.

Att sex klasser anser att läraren som har *dålig hygien* hamnade på sista plats i rangordningen var ett ganska förvånande resultat för mig. Jag hade trott att denna variabel skulle vara bland de första och inte den sista variabeln i rangordningen. Detta resultat skulle kunna bero på att man på gymnasieskolan har ganska mycket självständigt arbete och inte har behov av att närma sig läraren så mycket. När man går på samhällsprogrammet kanske man inte närmar sig

läraren lika mycket som när man läser matematik. Kanske hade mina resultat hade varit annorlunda om jag hade gjort dessa enkäter på ett program där man läser mycket matematik, fysik, eller något ämne där man är i behov av lärarens kontakt på ett annat sätt. Dessutom undrar jag om det hade varit stor skillnad på mina resultat om jag hade gjort annorlunda, dvs. om jag hade gjort min pilotstudie på samhällsprogrammet och delat ut enkäterna på exempelvis medieprogrammet, eller fordonsprogrammet. Där har man en annan relation med lärarna, kanske en närkontakt som skiljer sig från samhällsprogrammet. Kanske *dålig hygien* hade hamnat på första plats? Det kanske hade det varit viktigare än läraren som är *ämneskunnig*?

Nu när de går på gymnasiet kanske man inte har lika mycket närkontakt som man hade när man var yngre, för i yngre åldrar närmar sig läraren eleverna på ett annat sätt, eftersom man är mer i behov av läraren och det bedrivs en annan sorts undervisning. Eller så kanske de andra variablerna de fått välja mellan ansetts varit viktigare, eftersom det har mer med hur läraren betar sig, eller hur läraren är i klassrummet, medan hygien inte har något med kunskap eller beteende att göra. Det kanske inte påverkar lika mycket.

På tredje frågan har jag som ovan nämnts, funnit ett resultat som visar att den *demokratiska ledaren* är den som föredras av eleverna. Av alla 236 elever som svarade, visade det sig att det endast var 24 elever som inte valde den *demokratiska ledaren* som första val. Detta kan bero på att eleverna vill ha en ledare som låter gruppen ta ansvar och vara med vid planering. Dessutom tyder det på att de vill ha en ledare som är öppen med eleverna och finns alltid till hands för eleverna.

5. Sammanfattande diskussion

I detta kapitel diskuteras resultaten av de sammanställda enkäterna i relation till den litteratur som diskuterats ovan. Jag kommer även att framföra mina tankar kring fortsatt forskning i ämnet.

Att undersöka elevernas synpunkt kring vad som enligt dem kännetecknar en bra- mindre bra lärare, samt elevernas syn på önskvärd ledarstil är relevant bland annat med utgångspunkt i Svenssons teorier som argumenterar att man som lärare måste ha goda ämneskunskaper, man måste känna till olika undervisningsmetoder, kunna anpassa sin undervisning efter elevernas

behov och förutsättningar.⁸⁹ I Alexanderssons undersökning kring vad som anses vara viktigast hos en bra lärare, har han listat upp på första plats lärarens kunnighet, att man kan behärska kunskapsinnehållet man arbetar med.⁹⁰ Dessutom menar Stensmo att ämneskompetens är en av de tre kompetenser en lärare bör ha i ett klassrum.⁹¹ Som ovan nämnts har det tydligaste resultatet av en bra lärare visat på att alla elever som svarat på enkäterna ansett att den *ämneskunniga* läraren rangordnas först. I och med "lärarlyftet" som innebär en satsning på lärarna för att höja deras kompetens, är bra för att kunna hantera den allt mer komplicerade globaliserad värld. Som Lahdenperä menar, är det viktigt att lärarna är kunnig om elevernas bakgrund dvs. kulturella bakgrund eftersom det har en stor betydelse för undervisningen.⁹² Lärare som är kunniga inom sitt ämne bör vara medvetna om vilka elever man undervisar för att veta hur man ska disponera sin undervisning och lära ut till eleverna på rätt sätt.

De riktlinjer i Lpo 94, som läraren ska förhålla sig till står det dels att läraren ska "svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer".⁹³ Intressant är att alla klasser i årskurs tre anser att en bra lärare kännetecknar en lärare som *varierar sin undervisning*. Jag anser det vara viktigt att man som lärare har en varierad undervisning för att nå ut till alla elever. Om man använder sig av samma upplägg kan det i längden kännas stelt av eleverna, vilket kan bidra till att det lektionerna inte blir stimulerande för eleverna. Om man istället har en variation på undervisningen blir det inte ensidigt och tråkigt. Jag tror inte att man har lika stor lust att lära sig om läraren använder samma lektionsupplägg konstant. Istället tror jag på att eleverna vill lära sig på olika sätt, för att nå ny kunskap dvs. genom olika metoder på lektionerna når man ut till eleverna på olika sätt, som medför till kunskap.

Mats Hemberg anser att man som lärare måste anstränga sig och vara tydlig.⁹⁴ Fem klasser anser att det är viktigt för en bra lärare att vara *bra på att skriva på tavlan och förklara*. Imsens undersökning kring en god lärare, som visade det sig att bland det viktigaste hos en skicklig lärare är att vara bra på att lära ut. Ett annat resultat visade även på att man ska vara tydlig.⁹⁵ För att eleverna ska få ut någonting av undervisningen är det ganska självklart att

⁸⁹ Svensson 2004:7

⁹⁰ Bjärvall och Blombäck 2007: 96

⁹¹ Stensmo 1997:7

⁹² Lahdenperä 2008:100

⁹³ Lpo 94:14

⁹⁴ Imsen 1999:45

⁹⁵ Imsen 1999:45

lärarna bör ha förmågan att kunna förklara bra och kunna skriva tydligt för att få med eleverna i undervisningen. Kanske är detta en av anledningarna till att elever går ut med ofullständiga betyg? Bör den nya lärarutbildningen som sätts igång 2010 lära de nyexaminerade lärarna hur man är pedagogisk i sin utläring? Det sägs att lärarutbildningen utbildar nya lärare med ökad kvalité och egenskaper som behövs för en bra lärare, men vad innebär en bra lärare? Eftersom lärarrollen är väldigt omfattande undrar jag hur man egentligen blir en bra lärare.

Resultaten i denna undersökning bekräftar tidigare forskning av Stensmo. Han diskuterar att det är viktigt är att eleverna känner sig respekterade och att de får vara delaktiga vid bestämmelser av önskvärda klassrumsbeteenden. Han anser att elevernas engagemang och ansvar ökar när de får vara delaktiga.⁹⁶ I årskurs ett visar resultat på att en klass anser att det är viktigt med *elevinflytande*. Jag anser att Stensmo har rätt när han säger att elevernas engagemang ökar när de får vara med och bestämma. Dessutom tror jag att elevernas motivation även ökar när de känner att de är delaktiga och får vara med och bestämma, vilket i sin tur bidrar till eget ansvar. Jag menar att elever utvecklas i och med elevinflytande, de får ta egna beslut, eller gemensamma gruppbeslut som bidrar till att de kan känna sig självständiga. Detta kan leda till att de känner ansvar samt att de tar skolan på ett allvarligt och moget sätt.

Svensson anser att det är en viktig del att man som lärare sätter gränser, hur man sätter stopp för beteenden som bidrar till att individerna och grupperna inte når de uppsatta målen.⁹⁷ Två klasser i årskurs tre anser att det är viktigt för en bra lärare att man *sätter gränser*. Hur skulle klassrummen se ut utan lärare som sätter gränser? Svensson diskuterar att vissa lärare har ett vagt ledarskap, dvs. att man har svårt för att sätta gränser. Han menar att det blir oroligt och stökigt i klassrummet och resulterar i att eleverna inte har någon respekt för läraren. Eleverna vågar ta för sig och bråka och störa alla andra i klassrummet.⁹⁸ Om man som lärare inte kan sätta gränser för sina elever går det utför. Då bör man tänka om och fundera på vad man har för brister i sin undervisning. Man bör istället visa att man har makten i klassrummet, så att eleverna inte bråkar och stör, utan istället visar respekt för läraren. Jag tror att eleverna behöver lärare som visar att de har makten i klassrummen, samtidigt som man inte behöver vara sträng, utan parallellt vara snäll och omtänksam och bygga en bra relation med eleverna.

⁹⁶ Stensmo 1997

⁹⁷ Svensson 2004:58

⁹⁸ Svensson 2004:58-59

Svensson belyser att det kan uppkomma en stökig klass i ett fientligt ledarskap. Som ledare inom ett fientligt ledarskap kan man skrika på eleverna, vara otrevlig och ryta åt dem och dessutom kränka eleverna.⁹⁹ Två klasser anser att läraren som är *dryg* och *otrevlig* har rangordnats på sista plats för en mindre bra lärare. Jag kan förstå de klasser som menar att en mindre bra lärare är otrevlig och dryg. Som lärare ska man vara en bra förebild för eleverna. När läraren är otrevlig visar hon/han att det är acceptabelt, dvs. eleverna ger samma respons mot läraren samt de andra eleverna i klassen, vilket bidrar till en otrevlig stämning i klassrummet. Alexandersson menar att en bra lärare bör visa empati och vara snäll och varm.¹⁰⁰ Det är den bilden lärarna bör ha, att vara en förebild för sina elever.

Läraren utan *humor* anses av en klass i trean vara en mindre bra lärare. Det finns väl ingenting som får medmänniskor att må så bra när man använder sig av humor. Jobbiga situationer kan vara outhärdliga, men om man har tillgång till humor kan man göra sig av det.¹⁰¹ Att ha en lärare som inte har någon humor alls, utan bara vara lärare och anse sin plikt bara vara att lära ut och hinna med undervisningen kan vara tråkigt för eleverna. Jag kan ha förståelse för att eleverna i trean har valt detta eftersom man har genom sina gymnasieår lärt sig att humor är viktig för att man ska ha orken att lära sig. Att ha roligt samtidigt som man lär sig är inte fel, snarare tvärt om. Man måste se till att eleverna hamnar i en avslappnande miljö och glömma bort allvaret för stunden. Att humor är kulturspecifikt är ganska givet men man bör ha kunskap om alla olika kulturer som finns i ett klassrum. Svensk humor kan för en elev med utländsk bakgrund missförstås. Även brister i språket kan vara en faktor till att humor misstolkas. Därför bör man vara försiktig med hur och vad man skämtar om så att man inte ”trampar” på någon elev. Man måste vara lyhörd till att elever med olika etniska bakgrunder kanske inte förstår sig på svensk humor. Lahdenperä menar att det viktigt att elevernas kulturella bakgrund, språk samt erfarenheter har betydelse för lärarens uppläggning av samt innehållet i den rådande undervisningen.¹⁰²

I årskurs ett valde alla tre klasser att den mindre bra läraren är den som inte *varierar sin undervisning*. Jag anser att variation i undervisningen är oerhörd viktig dels för att eleverna har olika inlärningsförmågor samt att undervisning utan variation kan bli enformig och tråkig tillslut. Man bör som lärare tillgodose alla elevers behov och ge dem utrymme att få arbeta på

⁹⁹ Svensson 2004:59

¹⁰⁰ Bjärvall och Blombäck 2007:96

¹⁰¹ Kimber 2005:42

¹⁰² Lahdenperä 2008:100

olika sätt för att de inte ska tröttna på undervisningen, utan istället se fram emot att gå på lektionerna med en nyfikenhet om vad lektionen ska innehålla.

Två klasser i årskurs två anser att läraren som *inte är ämneskunnig* är en mindre bra lärare. Utan ämneskunskaper och variation i undervisningen lär sig inte eleverna. Vad bidrar till att antalet elever går ut ur grundskolan med ofullständiga betyg? Var kan detta problem baseras på och vad gör man åt det? Som ovan nämnts utbildar lärarutbildningen nya lärare som ska ge blivande lärare ökad kvalitet samt de egenskaperna som behövs för en bra lärare,¹⁰³ men hur gör man då? Vem vet svaren för de egenskaperna? Det jag anser vara bra är det så kallade ”läraryftet”, som innebär att man satsar på dagens lärare.¹⁰⁴ Detta kan ge resultat och bidra till att denna trend, som innebär att en ökning på elever med ofullständiga betyg, minskar. Ett alternativ på varför det har blivit så, tror jag beror på att lärare kanske inte besitter med tillräcklig kunskap i sitt ämne. Utan tillräcklig kunskap lär sig inte eleverna tillräcklig. Dessutom kan de tydliga resultat jag fått fram av enkäterna vara en signal av eleverna som menar att det är viktigt med lärare som är ämneskunniga.

En klass i årskurs två anser att läraren som *favoriserar eleverna* är en mindre bra lärare, vilket jag har förståelse för. Det finns ingenting värre än när man tydligt kan se att en lärare har vissa elever i klassen som är favoriterna. Resten av eleverna i klassen känner sig inte lika mycket omtyckta, vilket skulle kunna bidra till att dem inte vågar ta för sig eller känner sig utanför. Som lärare anser jag att det är viktigt att man visar en god relation till alla elever i klassen.

Två klasser i ettan anser den *opedagogiske läraren* rangordnas på sista plats. Då ställer jag mig frågan; förstår de innebörden av begreppet opedagogisk? Eftersom eleverna har valt att beskriva den opedagogiske läraren som läraren som inte är pedagogisk (sid 26), kan det kännas lite vagt. Jag anser att om man ska få ut någon kvalitet av sin undervisning måste man ha en lärare som är pedagogisk. Man måste ha en lärare som är undervisande och lyssnar på eleverna. Grinder menar att det som är viktigt är samspelet mellan lärare och elev, att man väver ihop lärande, relationer och socialisering är en förutsättning för att man ska lyckas med undervisningen.¹⁰⁵

¹⁰³ Läraryftet

¹⁰⁴ Läraryftet

¹⁰⁵ Grinder 1999:9-10

Den *demokratiske ledaren*, har ganska markant visat på att vara den ledarstilen som är populärast bland eleverna på samhällsprogrammet i Upplands-Bro gymnasiet. Stensmo menar att den demokratiske ledaren tillsammans med eleverna utformar regler samt utvecklar en inre motivation till att upprätthålla en god ordning i klassen.¹⁰⁶ Svensson menar att den demokratiske ledaren har en människosyn om att eleverna vill och kan ta ansvar.¹⁰⁷ Eftersom den demokratiske ledaren har en positiv människosyn och läraren har en öppen kommunikation med sina elever. En god kommunikation och ett bra samarbete är två viktiga punkter för tryggheten när man är en del av en klass. Det ska vara en trevlig arbetsplats där klassen tillsammans löser problem som uppstår på ett vänligt och respektfullt sätt.

Sammanfattningsvis vill jag belysa vikten av hur en bra lärare bör vara ur eleverna på samhällsprogrammet i Upplands-Bro gymnasiet. Att vara ämneskunnig är att vara en bra lärare men genom att använda sig av varierad undervisning, ha elevinflytande samt vara bra på att skriva på tavlan och förklara kan man bli ännu bättre.

Jag vill även lyfta upp viktiga aspekter med en mindre bra lärare, enligt eleverna på samhällsprogrammet på Upplands-Bro gymnasiet, dvs. en lärare utan varierad undervisning, en icke ämneskunnig lärare, en som favoriserar sina elever och en lärare som inte sätter gränser och inte har någon humor.

I och med den nya lärarutbildningen bör man ta hänsyn till dessa ovanstående punkter hos läraren. Med denna studie vill jag belysa vikten av elevernas syn på läraren och jag anser att man i lärarutbildningen bör lyssna mer till elevernas synpunkter och vara uppmärksam på vad eleverna anser vara viktiga egenskaper hos en bra lärare.

5.1 Förslag på vidare forskning

Under arbetet med forskningen insåg jag att fler och fler frågor väcktes som jag hade velat fördjupa mig i. Eftersom tiden för var begränsad för studien har jag valt att föreslå dessa funderingar för vidare forskning. Ett av förslagen som dök upp under tiden jag arbetat med studien är om det råder några skillnader mellan könen. Finns det några skillnader mellan killar och tjejer kring frågan om vad kännetecknar en bra- mindre bra lärare? En intressant studie hade varit om man tittat på alla elevers syn som läser på Upplands-Bro gymnasiet kring

¹⁰⁶ Stensmo 2000:121

¹⁰⁷ Svensson 2004:14-15

åsikterna på läraren. Eftersom jag endast tittat på samhällsprogrammet, skulle det vara intressant om man hade gjort samma studie, men på hela skolan för att titta på om det skulle skilja sig mellan programmen eller om det skulle visa på ett ganska liknande resultat. Eller varför inte göra en studie på alla Stockholms gymnasieskolor? Alla elever som svarat på enkäten som delats ut rangordnade lärarens ämneskunnsighet på första plats. Hade det visat annorlunda om man exempelvis hade valt ett annat program eller en annan skola?

5.2 Slutord

Denna studie har berikat mina erfarenheter som blivande gymnasielärare. De erfarenheter jag fått genom uppsatsen kommer jag förmodligen att bära med mig i min roll som lärare i klassrummet. De resultat jag kommit fram till har fått mig att fundera kring hur viktigt det är att man som lärare är kunnig inom sitt ämne samt att man är skicklig på att förklara och förmedla sina kunskaper till eleverna. Min förhoppning med uppsatsen var att den ska väcka intresse hos lärarna som jobbar på skolan och undervisar dessa elever, att de ska vara medvetna om elevernas synpunkt på hur de ska vara för att tillgodose elevernas behov. Min studie är inte enbart riktad mot lärarna på denna specifika skola, utan kan vara till hjälp för andra lärare oavsett elevernas ålder. En bra lärare ska vara bra i alla klassrum, inte bara i sitt eget.

7. Källförteckning

Litteratur:

Bjärvall Karatina (2007) *"De livsviktiga: berättelser om lärare"*. Stockholm: Lärarförbundet.

Grinder Michael (1999) *"Ledarskap och lärande i klassrummet"*. Jönköping : Brain Books

Hartman Jan (2001) *"Grundad teori: teorigenerering på empirisk grund"*. Lund : Studentlitteratur

Imsen Gunn (1999) *"Lärarens värld. Introduktion till allmän didaktik"*. Lund Studentlitteratur

Johansson Bo Svedner Per Olov (2006) *"Examensarbetet i lärarutbildningen : undersökningsmetoder och språklig utformning"*. Uppsala : Kunskapsföretaget

Kimber Birgitta (2005) *"Lyckas som lärare: förhållningssätt och ledarskap i klassrummet"*. Malmö : Gleerup

Pirjo Lahdenperä (2008) *"Interkulturellt ledarskap: förändring i mångfald"*. Studentlitteratur AB

Landin Mariann & Hellström Christina (2003) *"Läraryledarskap"*. Stockholm Gothia

Lundahl Ulf och Skärvad Per-Hugo (1999) *"Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer"*. Lund Studentlitteratur

Ohlsson Jon (2004) *"Arbetslag och lärande : lärares organiserande av samarbete i organisationspedagogisk belysning"*. Lund : Studentlitteratur

Patel Runa och Davidsson Bo (2003), *"Forskningsmetodikens grunder"*. Lund Studentlitteratur

Robertsson Christina (2009) *"Läraren är bästa läromedlet"* red. Mathiasson, Leif *Pedagogiska Magasinet. Tema – medel för lärande – mer än bara böcker*. Lärarförbundets tidskrift för utbildning, forskning och debatt, nummer 4, november.

Svensson Alf B (2004) *"Framgångsrikt ledarskap i klassen"*. Malmö, grimstorp

Stensmo Christer (1997) *"Ledarskap i klassrummet"*. Lund Studentlitteratur

Stensmo Christer (2000) *"Ledarstilar i klassrummet"*. Lund Studentlitteratur

Källor:

Lpo 94 (2006) styrdokument

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Stockholm : Vetenskapsrådet

[http://www.lr.se/lrweb/Home.nsf/ByKey/AAWAN-68XJXP/\\$file/Den%20_nya_L%C3%A4rarutbildningen.pdf](http://www.lr.se/lrweb/Home.nsf/ByKey/AAWAN-68XJXP/$file/Den%20_nya_L%C3%A4rarutbildningen.pdf) 3/11-09 16.20

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=2&pid=diva2:231107> 29/10-09 11.35

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=3&pid=diva2:198900> 29/10-09 11.30

<http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:6469> 29/10-09 11.40

<http://epubl.ltu.se/1402-1773/2005/065/LTU-CUPP-05065-SE.pdf> 8/11-09 17.05

http://www2.unt.se/avd/1,1826,MC=6-AV_ID=836266,00.html 3/12-09 14.11

<http://www.friskola.se/Files/Dokument/Rapporter/L%C3%A4rarlyftet%20n%C3%A5r%20inte%20%C3%A4nda%20fram.pdf> 2/11-09 11.10

<http://www.edu.upplands-bro.se/ubg/?cat=2&sub=0> 25/11-09 12.05

<http://www.dagenssamhalle.se/zino.aspx?articleID=14167> 23/10-09 17.05

8. Bilaga

Elevers syn på lärare

Mitt namn är Madelen Gunduz och skriver mitt examensarbete inom lärarutbildningen på Södertörns Högskola. Uppsatsen kommer att behandla vad som kännetecknar en bra- mindre bra lärare, samt vilken ledarstil som anses vara den bästa. Detta kommer att göras ur elevernas syn som går på samhällsprogrammet i Upplands-Bro gymnasiet. Därför behöver jag Er hjälp och era åsikter kring detta. Tack för att Ni ställer upp och tar Er tid att fylla i enkäten.

Klass: _____

Ålder: _____

Kön:

Man: _____

Kvinna: _____

Fråga 1) Vad kännetecknar en bra lärare? Dessa bör rangordnas från 1-12, där du sätter 1 för den som du anser vara viktigast och 12 för den som du anser vara minst viktig.

Ämneskunnig	_____
Elevinflytande	_____
Bra på att skriva på tavlan och förklara	_____
Behandlar alla lika	_____
Vara organiserad och ha struktur	_____
Humor	_____
Stödjande, berömmande och personlig	_____
Rättvis	_____
Sätter gränser	_____
Aktiverar eleverna	_____
Variation i undervisning	_____
Intresse för eleven, förmedla motivation	_____

Fråga 2) Vad kännetecknar en mindre bra lärare? Dessa bör rangordnas från 1-10, där du sätter 1 för den som du anser vara viktigast och 10 för den som du anser vara minst viktig.

Oansvarig	_____
Otrevlig	_____
Inte bra på att skriva på tavlan och förklara	_____
Opedagogisk	_____
Inte rättvis	_____
Favoriserar elever	_____
Inte kunnig inom sitt ämne	_____
Ingen variation i undervisning	_____
Dryg	_____
Hygien	_____

Fråga 3) Vilken av dessa ledarstilar anser du vara den bästa? Rangordna dessa alternativ: 1-3

1. Styr gruppen ensam. Tillåter inte någon som ifrågasätter de beslut som fattas. Styr gruppmedlemmarna i detalj utan att motivera, informera eller rådfråga övriga. _____
2. Låter gruppen ta ansvar, vara med vid planering och medvetna om målet. Öppen för andra åsikter, finns alltid till hands för att stödja gruppen. _____
3. Initiativ till gruppen och låter den göra som den vill inom vissa ramar. Total frihet för eleverna, utan någon som helst ledardelaktighet. _____

Tack för hjälpen!

Mvh Madelen Gunduz